د خالق او مخلوق

ترمنځ دواسطي پيژندل

د «الواسطة بين الحق والخلق»

پيشتو ترجمه

Pustu

28

Kingdom of Saudi Arabia

The Cooperative Office For Call And Guidance To Communities at Um Al-Hammam

Under the Supervision of the ministry of Islamic Affairs Endowment Guidance & Propagation

Tel. 4826466 / 4884496 Fax 4827489 - P.O. Box 31021 Riyadh 11497

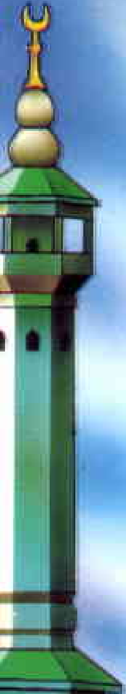

الواسطة
بين الخالق والمخلوق

تأليف

شيخ الإسلام ابن تيمية «رحمه الله»

(بلغة البشتو)

المملكة العربية السعودية

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بأم الحما

تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرش

ت: ٤٨٢٦٤٦٦ / ٤٨٨٤٤٩٦ فاكس ٤٨٢٧٤٨٩ - ص.ب ٣١٠٢١ الرياض ١١٤٩٧

بشتو

٢٨

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۗ آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ

«سورة النمل: ٥٩»

دخالق او مخلوق

ترمنځ دواسطې پېژندل

د «الواسطة بين الحق والخلق»

پښتو ترجمه

مؤلف: شيخ الإسلام ابن تيمية «رحمه الله»

«٦٦١ - ٧٢٨هـ ق»

ژباړن: قاضي محمد شعيب «صافى»

ح المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد بحائل ، ١٤١٨هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

ابن باز ، عبد العزيز بن عبدالله

الواسطة بين الخالق والمخلوق .ـ حائل .

٩٦ ص ؛ ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢ - ٤ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

(النص بلغة البشتو)

١- العقيدة الاسلامية ٢- الايمان (الاسلام) أ- العنوان

ديوي ٢٤٠ ١٨ / ١٨٦٥

رقم الايداع ١٨٦٥ / ١٨

ردمك : ٢ - ٤ - ٩١٨٧ - ٩٩٦٠

دكتاب نوم : دخالق او مخلوق ترمنځ د واسطې پيژندل

مؤلف : شيخ الاسلام احمد بن عبد الحليم بن عبد السلام ابن تيميه رح ٦٦١ - ٧٢٨ هـ ق

ژباړن : قاضي محمد شعيب (صافي)

ناشر : مكتبة الامام محمد بن اسماعيل البخاري رح جهانګيرآباد نمبر ٣ شيخ وله پشاور پاكستان .

دچاپ نيټه ٤ / جمادي الثاني ١٤١٥ هـ ق

دچاپ شمير (١٠٠٠) ټوكه

فهرست

مخ	د موضوع سرلیک (عنوان)
الف	د ژباړن سریزه
ج	د مصنف لنډه پیژندنه
۱	د څیړونکی سریزه
۱۸	د الله (ج) او بندګانو ترمنځ د واسطې معنی
۲۰	چاچې قرآن ولوستلو او عمل یې ورباندې وکړ....
۲۴	رسولان د الله او بندګانو ترمنځ د احکامو په رسولو کښې واسطې دي
۲۹	غیرمشروع واسطه
۳۱	فرښتو او انبیاؤ سره د تکلیف لرې کولو واک نشته
۳۳	په الوهیت سره د فرښتو او انبیاؤ نیول کفر دی
۳۵	علماء د رسول الله صلی الله علیه وسلم او امت ترمنځ یې یواځې د اسلام....
۳۹	د خلقو او پاچایانو ترمنځ واسطې په درې ډوله دی
۴۳	شفاعت د الله پاک د اذن پورې اړه لري
۵۳	د اولیاؤ په حق کښې د اعلی له طرفه دعا غوښتل او دغه راز بالعکس دواړه مشروع طریقې دي.
۵۷	دعا داعي او مدعو له دواړو ته ګټه رسوي
۶۶	په الله باندې توکل او یواځې د الله تعالی څخه ویره او امید ساتل د توحید څخه عبارت دی.
۷۵	هغه اشیاء چې الله پیدا کړې دي انکار ترې نشي کیدای.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

دَ ژبارن سریزه

نحمده ونصلی علی رسوله الکریم، امابعد:

دا ښکاره او یقینی خبره ده چی د انسان دخلقت او پیدایښت څخه اصلی مقصد هم دا دی چی دی به د الله تعالیٰ عبادت او بندګی کوی، او د سورة ذاریات دغه مبارک ایت (وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ)، د دې مدعیٰ دثبوت یو څرګند دلیل دی، ځکه په دغه مبارک آیت کښی الله تعالیٰ فرمایلی دي: او نه دی پیدا کړی ما پیریان او انسانان مګر ددې لپاره می پیدا کړی دي چه ځما عبادت وکړی. - او انسان هله دکمال مرتبې ته رسیږی چی د الله تعالیٰ په عبادت او بندګۍ کښی دالله پاک دحکمونو مطابق په سمه او حقیقی معنیٰ سره عبد جوړ شی.

همدارنګه په دې کښی هم شک نشته چې انسان یو معزز او مکرم مخلوق دی. او لکه چې الله پاک فرمایی: (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْٓ اٰدَمَ وَحَمَلْنٰهُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ..... الایه (۱)

---

(۱) اسراء: (۷۰) =

په ځمکه کښې د نورو مخلوقاتو په نسبت سره په جسمي او معنوي لحاظ د نورو صفتونو لرونکی او د ځانګړتیاوو څښتن دی، چې په دغو ټولو ځانګړتیاوو او صفتونو کښې یې بیا عقل د پام وړ امتیازي صفت دی چې الله (ج) په ده باندې د هغې پېرزو نه کړې ده.

اما بیا هم انسان د عقل او نورو خصوصیاتو په لرلو سره نشي کولای چې د الله پاک د بندګۍ او عبادت اقتضاء او همدارنګه د عبادت کولو کیفیت او طریقه وپېژني او بیا په هاغه طریقه باندې د خپل خالق په وړاندې په عبادت کولو باندې مشغول شي، او عبادت یې د الله تعالی د رضا حاصلولو سبب وګرځي، او بالاخره بیا هغو جنتونو ته د ننوتلو جوګه شي د کومو وعده چې الله پاک د نیکانو او مطیعو بندګانو سره کړې ده.

پس د همدغه ضرورت له مخې الله پاک انبیاء علیهم السلام را ولیږل، ترڅو د وحې په رڼا کښې انسانانو ته لار ښوونه وکړي او همدوی په دنیا کښې د هدایت حاصلولو په برخه کښې د یوازېنۍ

= او یقیناً عزت ورکړه شوي دي مونږ
اولاد د آدم (ع) ته او سواره کړي دي مونږ دوی لره په وچه او دریاب کښې.

مرجع په توګه سره و پیژندل شي.

د اسلامي امت ستر لارښود محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولو انبیاؤ کښې اخرنی او غوره پیغمبر دی او کوم کتاب چې په ده باندې نازل شوی دی هغه د ټولو اسماني کتابونو په نسبت جامع او اکمل دی، او شریعت یې کامل او مکمل دی.

پس په دغه کامل او مکمل شریعت کښې خلقو ته د دې موقع نه ده ورکړل شوې چې د وی په شرعي امورو کښې د شرعي اصل څخه پرته، د عقل او فاسد قیاس څخه کار واخلي. ولې متاسفانه بیا هم یوزیات شمیر خلق د وسیلې متعلق په دې عقیده دي چې الله پاک ته د ذواتو فاضله ؤ واسطه کول یو ضروري او لازمي امر دی! د وی په دې برخه کښې د خپل ناقص عقل او فاسد قیاس څخه کار آخلي او وایي:

د لته په دنیا کښې د حکومتونو تعامل او طرز العمل داسې دی چې کله والیانو، وزیرانو او نورو دولتي مشرانو ته غوښتنلیکونه یعنی عرائض د واسطو د سفارش نه پرته د عارضینو له خوا نیغ په نیغه وړاندې شي، نو بیا کله داسې وي چې هغه هیڅ د مسؤل مقام د پام لاندې راځي نه، او کله

داسې دې چې د عارض په کمته په کښې کوم مثبت او اغیزمن اجراءات صورت نه نیسي،
د غه راز دوی وایي : کله چې څوك واسطه د نه لري نو صدراعظم، رئیس جمهور او پاچا ته یې په یواځې ځان ورتلل که ناشوني نه وي نو ډیرو مشکلاتو څخه خالي هم نه وي.
همدارنګه د دې وایي : کله چې یو سړی صدراعظم، رئیس جمهور او یا پاچا ته دوالیانو او یا وزیرانو په واسطه سره خپله عریضه او غوښتنلیك ور وړاندې کړي نو ذکر شوي دولتي مسؤلین بیاد خپلو والیانو او وزیرانو په خاطر سره د دغه سړي عریضې او غوښتنلیك ته نسبةً زیات اهمیت ورکوي.
دوی د خپلو دغو خودساخته مقدماتو په تعقیب وایي : عوام الناس یعنې عادي خلق په دې خاطر چې گناهکاران دي نو د حاجتونو د پوره کولو او د خپلو ستونزو او مشکلاتو د رفع کولو په برخه کښې ورله په کار دي چې ذوات فاضله، یعنې اولیایې کرام او نیکان بندګان واسطه کاندي چې د الله پاك دربارته یې غوښتنې وړاندې کړي.
دوی بیاد همدغه اتکل او مزخرف اعتقاد پر بنیاد

د اولیایې کرامو او نیکانو بندګانو قبرونو او مزارونو
ته ور د دوی او د غیر مشروع اعمالو او اقوالو
مرتکب ګرځي -

د (الواسطة بین الحق والخلق) په نوم رساله
چې پښتو ژباړه (ترجمه) یې ستاسې په وړاندې قرار
لري، د اسلامي دعوت د یو مخکښ، مبارز او مجاهد
شخصیت شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله لخوا
د دغه ډول واسطې نیولو د څرنګوالي یعنی
مشروعیت او عدم مشروعیت په برخه کښې
د قرآن کریم او نبوي احادیثو په رڼا کښې په ډیره
مدلله توګه سره لیکل شوې ده، او د دغه مسئلې
د وضاحت او روښانه کولو په لړ کښې یوه ډیره
قیمتي او ارزښت ناکه رساله ده، او لکه چې محمود
مهمد وایي: ددې وړ ده چې په طلاو سره ولیکلی
شي او په اسلامي ټولنه کښې د عمل او عقیدې د
اصلاح په باب د استفادې وړ وګرځي، که لوستونکې
د مطالعې په مهال خپله کینه او تعصب شا ته وغورځوي
نو هغه ته به ورته دا خبره مبالغه نه ښکاري حق او
حقیقت ثابت او معلوم شي -

ګرانو لوستونکو! مخکښې له دې چې د نوموړې
رسالې په ژباړه باندې پیل کوم لازمه ګڼم چې لومړۍ

درانه دکتاب مؤلف شیخ الاسلام ابن تیمیه رح په لنډو د ولسو
درو پیژندم او بیا مو د یو څه وخت لپاره د څیړونکی
په سریزه (مقدمه) کښی چی په ځینو ذاتی کښی بوه ارزښتناکو
او ګټوره لیکنه ده مشغول وساتم، او دا په دی خاطر چی په
آینده کی په مینه او رغبت سره ځینی مطالعی ته دکتاب
تر پای پوری ادامه ورکړی.

په پای کښی ستاسو توجو دی ټکی ته اړوم چی د
څیړونکی سریزه له دی امله چی اوږده وه نو جلا شمیره
درنه ورنه کړل شوه او د شیخ د ځینو لیکنو سره یی تسلسل
په نظر کښی ونیول شو چی په دی ترتیب سره تر (۱۷) مخه پوری
سریزه ده او بیا د (۱۸) مخ څخه زمونږ د ترجمی منتخب کتاب
شروع کیږی.

پس دادی زه د وعدی مطابق په لومړی مقصد پیل کوم
او د الله تعالی څخه سوال کوم چی مونږ ټولو مسلمانانو ته
په صراط مستقیم باندی چی د منعوم علیهم غیر المغضوب علیهم
ولا الضالین لاره ده تللو توفیق راکړی.

وصلی الله تعالی علی محمد و آله وصحبه اجمعین

قاضی محمد شعیب. کنړ افغانستان.

۸/۳/۱۴۱۵ هـ ق.

دَمُصنف لنډه پېژندنه

د ده نوم شیخ الاسلام تقی الدین ابو العباس احمد ابن عبد الحلیم بن عبد السلام بن عبد الله بن الخضر بن محمد بن تیمیّة الحرانی الدمشقی دی.

تیمیّة د ده نیابي نوم دی چې اصلاً د ده د جد اعلیٰ (محمد) مور وه او په خپله زمانه کښې یوه داسې عالمه، واعظه او تقویٰ داره ښځه وه، چې په خپل قابلیت او سیمه کښې یې په علم، پوهه، ذکاوت او تقوی کښې ساری نه درلوده او بیا دهغې د اولاد په سلسله کښې تیمیه د هغه چا لپاره تخلص وګرځېدلو چې دهغې سره یې په علم او ذکاوت کښې مشابهت او ورته والی درلوده.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله په ۶۶۱ هـ ق کال کښې د ربیع الاول د میاشتې په[۱۰] نېټه د حران په ښار کښې زیږېدلی دی، او کله چې تاتاري یرغلګرو فوځونو په ۶۶۷ هـ ق کال کښې په حران باندې یرغل وکړ نو شیخ د شپږو[۶] کلونو په عمر وُ چې والد صاحب یې رک او د کورنۍ نورو غړي د ځان سره واخستل، او دمشق ته مهاجر شول؛ د ده په دمشق کښې خپلې زده کړې ته چې په حران کښې یې پیل کړې وه ادامه ورکړه، او

په لنډه موده کښې یې ځینې تحصیلات پای ته ورسول.

څرنګه چې نوموړی د لوړ استعداد، قوي حافظې او اعلی زکاوت څښتن و، نو له دې کبله د ځینو تحصیل په دوران کښې د هر فن په زده کړه کښې د ټولو همدرسو اندیوالانو، او ملګرو په نسبت سره ممتاز حیثیت او مقام درلوده، دده به ځینې درس په داسې توګه حافظې ته سپارلو چې کله به ترینه کوم ملګري او یا استاذ پوښتنه وکړه نو دده به ورته ځینې ټول درس په داسې ترتیب سره تیر که لکه څنګه چې به یې استاذ درس ورکړی و، همدا وجه وه چې ټولو استاذانو به یې ستاینه او صفت کاوه او ملګرو به یې داده د خدائ ورکړی استعداد په برخه کښې حسد مشروعه یعنې غبطه درلوده.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رح د هغو رښتینو او واقعي علماؤ او مجاهدینو له جملې څخه دی چې د دعوت الی الحق په میدان کښې یې په ژبه، قلم او توره سره د جهاد وظیفه ترسره کړیده، او ځینې مسوؤلیت یې د ځینې وس مطابق په پوره ایمان داري او خلوص سره رفع کړی دی.

د دعوت بنیادي مقصد یې د شرک او بدعاتو رد د الله تعالی وحدانیت او یو والی ته د خلقو را بلل، او په اسلامي ټولنه کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم

د سنتو او طریقو معمول گرځول ؤ، او په دغه لاره کښی دی د الله پاک نه پرته د بل چا څخه نه ویریده او نه یی ورله پروا ساتله.

ابن تیمیه رح د اسلام په تاریخ کښی د دعوت او جهاد په لاره کښی هغه ځلانده څیره ده چی خپل ټول عمر یی د علم په تحصیل، تدریس، تالیف، او د دین څخه د دفاع، او د اسلام د د ښمنانو په مقابل کښی په قتال او جګړو کښی تیر کړی دی، او په دغه برخه کښی یی داسی ستونزی او کړاوونه ګاللی دی چی تاریخ به یی تر قیامته هیر نکړی دی په خپل عمر کښی یی بیساره علمی ځواک خاوند ؤ الله پاک ورته په خپله مهربانی سره داسی علم او پوهه ورکړی وه چی د عقل خاوندان ورته حیران پاتی ؤ.

حافظ عمر بن علی البزار لیکلی دی چی یوه ورځ دی د دی حدیث متعلق (لَعَنَ اللهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ) و پوښتل شو نو دی په دی اړه داسی مفصل بحث وکړ چی یو لوی ټوک کتاب ترینه جوړ شو.

ده دا هم لیکلی دی چی د تعجب وړ خبره لا دا ده چی شیخ یو زیات شمیر لوی او کوچنی کتابونه په زندان کښی په داسی حال کښی تصنیف کړی دی چی د مطالعی لپاره ورسره هیڅ کتاب موجود نه ؤ، او بیا هم ده له یاد د څخه په خپلو

تالیفاتو کښې ټول هغه څه ذکر کړی دی کوم ته چې ضرورت وي. د مثال په توګه احادیث، آثار، د علماؤ اقوال د محدثینو او مؤلفینو او د دوی د تالیفاتو نومونه یې په تفصیل سره بیان کړی او لیکلی دی.

د غه راز د ټولو هغو کتابونو نومونه په کوم کښې چې د غه احادیث، آثار او د علماؤ او محدثینو اقوال ذکر دي، په فصل او باب سره په ګوته کړي دي، او چې کله د غه تصانیف د څیړونکو لخوا د مطالعې لاندې نیول شوي دي نو الحمد لله غلطي په کښې مندل شوې نه ده.

امام ذهبي لیکلي دي چې شیخ الاسلام ابن تیمیة لکه څنګه چې د صحابه وو او تابعینو د آراوو او مسلکونو په باب کافي معلومات او اګاهي درلوده، د غه راز یې د څلورو مشهورو مذهبونو متعلق هم داسې مطالعه لرله چې کله به ترینه په کومه مسأله کښې پوښتنه وشوه نو ده به وړاندې په دغه مسئله کښې د څلورو واړه مذاهبو اقوال په تفصیل سره مدلل بیان کړل.

ذهبي دا هم لیکلي دي چې ده د قرآن او سنت په استناد سره په ډیرو مسائلو کښې داسې فتواګانې ورکړي دي چې هغه په څلورو مذاهبو کښې وجود نه لري دغه ټول د دلیل دي چې نوموړي هیڅ کله د کوم معین او تاکلي مذهب پر اساس فتوی نه ده ورکړې بلکښې د هغه د دلیل پر بنیاد یې

«صحیح»
حکم کړی دی چې د ده په نزد سیځې ثابت شوی دی. ذهبي
وایي په دی برخه کښې د ده مقصد د رسول الله صلی الله
علیه وسلم سنت او د سلف صالحینو طریقه ژوندی کول او رواجول و.

علامه کمال الدین ابن زملکانی ویلی دی:

کله چې به د ده (شیخ الاسلام ابن تیمیة) نه د علم په یو فن
کښې سوال وشو او ده به په بحث شروع وکړه ، نو آوریدونکی
اولیدونکی به داسې ګمان کاوه چې ګنې دی د دی فن څخه پرته
په بل فن باندې نه پوهیږي او داسې ګڼله چې بل هیڅوک
د ده په شان په دی فن کښې معلومات نه لري.

دشیخ د علمي مجلس د حاضرینو جملې څخه د ابن الدوري
په نوم یو عالم وایي: دشیخ څخه یوه ورځ یو یهودي په
شعر سره چې (۸) آته بیتونه جوړ یدل د قدر په باره کښې
پوښتنه وکړه ، پس شیخ لږه شیبه سکوت اختیار که او بیایې
په لیکنه باندې شروع وکړه ، مونږ داسې ګمان کاو چې ګني په
نثر سره به یې ځواب نوشته کوي. ولې ده چې کله ئې وخت
روسته حاضرینوته ځواب آور ولونوو موليدل چې تقریبا
(۱۸۴) بیتونه یې د سوال د اشعارو د بحر او قافیې مطابق
لیکلي و او د ټولو علوم او فنونو رعایت پکښې په کامله
توګه شوی و .

د شیخ الاسلام ابن تیمیة د مناقبو د لیکونکو د جملې څخه
حافظ عمربن علي البزار متوفی ۷۴۹ ه په خپل تالیف «الاعلام

العلیة فی مناقب ابن تیمیة" کښې لیکلي دي: شیخ به د رسول الله صلی الله علیه وسلم ذکر او یادونه د صلی الله علیه وسلم څخه پرته نه کوله او ځان دې په الله (ج) باندې قسم وي چې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تعظیم، درناوي او اتباع په برخه کښې د ده څخه زیات بل څوک نه دی لیدلی، ځکه چې کله به په یوه مسئله کښې کوم حدیث موجود و او دی به په دې پوه شوي دا بل حدیث په ذریعه سره نه دی نسخه شوی، نو هغه حدیث به یې معمول بها ګرځولو او د هغه حدیث په تقاضا به یې فیصله او فتوه صادروله او د نورو خلکو تا تو څخه به یې د بل هیڅ چا قول ته که هرڅوک به و کوم التفات نه کاوه.

شیخ د تالیف او تصنیف په ساحه کښې خاص او ځانګړې مهارت درلوده. او د هغه وجه ده چې تالیفات یې واړه او غټ د مورخینو او حفاظو په قول سره د یوزر (۱۰۰۰) څخه زیات حساب شوي دي.

حافظ ابن قیم، حافظ ابن کثیر، حافظ ابن قدامه، او حافظ ابن ذهبي د ده مشهور د شاګردان دي، او د دغه پرول علمي شخصیتو نورد زل او جامعي ته وړاندې کول د ده د علمي پیاوړتیا د جوته ونې په برخه کښې یو څرګند دلیل دی.

حافظ ابن کثیر په "البدایه والنهایه" کښې لیکلي دي چې شیخ الاسلام ابن تیمیة د (۷۲۸) هـ کال د ذی القعدې د میاشتې په (۲۰) نیټه د دوشنبې د شپې سحر مهال یعنې د

سبا صادق د راختلو په وخت په زندان کښې څنګه روح خپل حقیقي مالک ته په داسې حال کښې وسپارله چې په زندان کښې یې د دننه قرآن کریم آتیا[٨٠] ځله ختم کړی ؤ، او په یواتیایم[٨١] وار سره د سورة قمر اخرنی آیاتونو (إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَّنَهَرٍ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ) ته رسیدلی ؤ چې بیا د سورة رحمٰن د اول څخه متباقي قرآن مجید دوه مشهورو شیخانو: عبدالله بن المحب او عبدالله الزرعي الضریر چې شیخ رحمه الله به د دوی قرآت په پوهولو په همدغه ورځ ده ته د غسل ورکولو څخه مخکښې ختم کړ.

څو مورخینو لیکلی دی چې د شیخ په جنازه کښې (۱۵) زره ښځې او د (۶۰ نه تر ۲۰۰) زره پورې نارینه حاضر وو، او حافظ عمر بن علي البزار لیکلی دی چې د ده د جنازې د حاضرینو څخه یو ټولګي په دې خبره اتفاق لري چې په شیخ باندې د جنازې د لمونځ کونکو تعداد د پنځه سوو زره (۵۰۰) څخه زیات ؤ او تاریخ پوهان وایي چې د احمد بن حنبلؒ د جنازې څخه روسته دا دویمه جنازه وه چې په دومره لوی شمیر کښې لمونځ کونکي پکښې راجمع شوي ؤ.

ابن کثیر وایي: د شیخ د مخلصینو د جملې څخه یو کس چې کله په جنازه کښې دومره زیاته ګڼه ګوڼه ولیدله نو په اوچت آواز سره یې او ویل: هکذا تکون جنائز

اهل السنة م یعنی د رسول الله صلی الله علیه وسلم د سنتو د پیروانو جنازی همدغسی وی !.

او د سید المرسلین، خاتم النبیین محمد صلی الله علیه وسلم د پیروی پر اساس یی په ژوند کښی هم سرمایه صرف علم ؤ او د مرگ نه یی روسته هم یوازی علم په میراث سره پریښود ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایی علماء د انبیاؤ وارثان دی، او انبیاؤ د درهم او دینار په میراث سره نه دی پریښی بلکښی معنوی علم په میراث سره پریښی دی.

الله پاک دی په ده باندی د رحمت وریږی او جنت الفردوس دی ورله نصیبه وکړی. آمین

(ژباړن)

بسم الله الرحمٰن الرحيم

د شيرونکی سریزه

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره
و نعوذ بالله من شرور انفسنا، و من سيّئات اعمالنا
من يهده الله فلا مضل له، و من يضلل فلا هادی
له و اشهد ان لآ اله الاّ الله وحده لا شريك له
و اشهد انّ محمّدا عبده و رسوله۔

امّا بعد: د الله تعالیٰ او مخلوق، يعنی د الله پاك او بندګانو ترمينځ د واسطې مسئله يقيناً چې ډېره «خطرناکه» خطره مهمه او درنه موضوع ده خوا فسوس چې اکثره مسلمانان ترينه غافل او ناخبره دي۔ او د همدغه غفلت نتيجه ده چې نن دغه اوس هام پرستې او بې لارې تو بونه او د مسلمانانو ذلت، شکست او سپکاوی وينو او کوروېې او د هغه نصرت او تائيد څخه د کوم وعده چې الله پاك له مونږ سره د شريعت په پيروئ او په الله تعالیٰ باندې د توکل کولو په صورت کښې کړې وه محروم او بې برخې يو، الله تعالیٰ په خپل مبارك کتاب قرآن کريم کښې فرمايلې دي:

﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (۱)

«او حق دی په مونږ باندې نصرت د مؤمنانو»

همدارنګه الله تعالی فرمایلي دي:

﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ (۲)

که چیرې مدد وکړئ تاسې د الله د دین سره نو مدد به وکړي الله له تاسی سره او ثابت او ټینګ به کړي قدمونه ستاسو» د غه ډول فرمایي:

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (۳)

او خاص ده لره دي عزت او غلبه او پیغمبر د ده لره دی او مؤمنانو لره دی». همدارنګه یې فرمایلي دي

﴿وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (۴)

او تاسو غالب یئ که چیرې یئ تاسو پوره ایمان والا»

اوس د غه نصرت چیرته دی، د غه عزت چیرته دی، او د مسلمانانو د غه بر تري او غلبه چیرته ده؟!

د حق او خلق یعنی د الله تعالی او بندګانو ترمینځ د واسطې پیژندلو په برخه کښې خلق درې ډلې شوي دي:

(۱) یوه ډله هغه څوک دي چې هغوئ رسول الله صلی الله علیه وسلم د شریعت د تعلیم او ښوونې په

---

(۱) سورة الروم: ۴۷ - (۲) سورة محمد: ۷ - (۳) منافقون: ۸ سورة آل عمران: ۱۳۹

برخه کښې د پواځې واسطې په توګه نه منې .

د دې دیوې (خلقو) پوچې دعوې په وجه د غه شریعت یواځې د عوامو لپاره خاص کړی، او د علم الظاهر په نوم سره یې مسمٰی کړې دې، او د هېلو عبادانو په برخه کښې، په هغو او هامو او خرافاتو پاندې استناد کوي، چې د وی یې علم باطن بولی او د «کشف» په نوم سره یې یاد وی، او په حقیقت کښې هغه بل څه نه دی صرف دروغ، ابلیسي وسوسې او شیطانی واسطې دی چې د اسلام د اصولو او بنسټونو څخه مخالفې دی...

دوئ د دغه منحرفې عقیدې د روا جولو لپاره هېڅ آوان داسې او چتوي: «حَدَّثَنِيْ قَلْبِيْ عَنْ رَبِّيْ»!! یعنې زړه می راته د هېڅ رب څخه خبر راکړې دې!!

دوئ په دې لړ کښې د هغو علماؤ پوړې کوم چې د شریعت پیرودي، ټوقې او مسخرې کوی او وایی: د دې هېڅ مړ علم د مړی څخه حاصل کړې دې، او د علم باطن پیروان بدون له کومې واسطې څخه هېڅ علم د ژوندی او قیوم ذات څخه حاصله وی، د دې د دغه فتنې په وجه ډېر عوام تباه او بې لارې کړل، او د انحراف، فساد او ضلالت

په لوړېي روان کړل.

د دې د پېړ و غیر و مشروع امورو کوم چې د دوی په کتابو نو کښې لیکل شوي دي، مرتکب کړ ځیدلي دي، او دا هغه څه دي چې علمایي ددوی د ارتداد، کفر او قتلولو اسباب ګڼي.

د وي د شریعت د لومړي اصل څخه یا دا چې خبر نه دي، او یا دا چې په زړه یې ځنې ځانونه بېخه ناخبره کښې اچولي دي، ځکه د دغه اصل له مخې هرڅوک چې دا الله پاك د هغه قانون او کتاب پر خلاف کوم چې الله تعالیٰ په ځینې نبي محمد صلی الله علیه وسلم باندي نازل کړي دي عمل وکړي نو هغه په یقیني توګه کافر دی، او په کفر کښې یې هیڅ شك او شبه نشته ځکه الله تعالیٰ فرمایلي دي:

«فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» (۱)

ترجمه: پس نه ده داسې، قسم دی ستا په رب باندي چې نشي مؤمنان کیدای دوي ترهغه پورې چې حاکم کړي تا لره یعنې فیصله وکړي په تا باندې

---

(۱) نساء: ۶۵ -

په هغه معامله کښې چې پیدا شوی وی په منځ د دوی کښې بیا و نه مومی دوی په خپلوز ړونو کښې خپګان د هغې فیصلې نه چې تاکړې دی، او ویې منی دوی په منلو سره یعنې بې له جګړې په خوښۍ سره.

د غه راز کله چې شیطان د دوی لپاره خپل اعمال بنا یسته وګرځول او د علم او دارنګه د علم د ښا د لمنځه وړلو لپاره یې مقابله پیدا کړه نو نتیجه یې دا شوه چې په تېرو تیار وکښې روان شو او د خپلو او هام او خیالاتو په جال کښې کېر شو، او بیا د همد غو پوچو او پرسو ده خیالاتو په تیاره کښې د الله تعالی په عبادت باندې بوخت شول.

دوې په مثال د هغه چا دی چې الله پاک د هغو په هکله په قرآن کریم کښې داسې فرمایلې دی:

﴿ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا، الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا، أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ﴾ (۱)

---

(۱) کهف: ۱۰۳ - ۱۰۵

ترجمه: ووایه آیا خبر د کړم تاسو ته په باره د تاوانی عمل والا وکښي، دا هغه کسان دی چې برباد دی عمل د دوی په ژوند د دنیا کښې، او دوی ګمان کوی چې یقینا دوی ښائسته عمل کوی، دا هغه خلق دي چې کفر یې کړې دې په آیا تو نو د خپل رب او په ملاقات د هغه نو برباد دی عملونه د دوی پس وو به نه درو د دوی لپاره د قیامت په ورځ هیڅ تله

بیا دغه طائفه خلق په متعدد ډلو باندې تقسیم شوی دی چې په بیلا بیلو طریقو باندې روان دی او ځنی یې د ځنو نورو سره په جنګ او جګړه باندې اخته او مبتلا دی، او دا په دې خاطرچې دوې د صراط مستقیم څخه کومه چې د منعوم علیهم لاره لری واقع دی، او لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې په خپل مبارک قول کښې یادونه کړې ده، د دغو ټولو فرقو او ډلو ځای د جهنم وور دی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

„ سَتفترِقُ امّتی عَلیٰ ثلاث وسَبْعین فرقةً ثِنْتَانِ و سبعُو ن فِی النّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِی الجنّةِ وَهِیَ من کان عَلی مثلِ ما انا علیه واصحابی"

رواه ابوداؤد، والترمذی، و النسائی وابن ماجة بسند صحیح عن ابی هریرة رض -

«زردی دی چې امت به مې په دریو او یا ډېرو
تقسیم شي چې دوه او یا به یې په اورکښې وي
یعنې جهنم ته به ځي او یوه ډله به په جنت کښې وي
یعنې جنت ته به ځي، او دغه ډله هغه څوك دي
چې په داسې دین، ملت او لاره دروي کومه چې زما
او زما د ملګرو (صحابه ؤ) طریقه، لاره او دین دی»
دغه حدیث ابوداود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه
په سپي سند سره د ابوهریره رضی الله عنه څخه
روایت کړی دی -

۲- دویمه ډله د دوی څخه هغه څوك دي چې د دغه
واسطې په برخه کښې یې د مبالغې نه کار اخستی دی
او دخپلې غلطې عقیدې په وجه یې د واسطې څخه داسې
مفهوم اخستی دی چې هغه هیڅ د واسطې مفهوم او
مقصد کیدلی نه شي؛ پس دوی د همدغه غلطۍ پر بنا
د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارك ذات او د
نورو انبیاوو، او نیکانو خلقو ذوات واسطې نیولې
دي او دا عقیده سړي چې الله تعالی د بندګانو هیڅ
عمل نه قبلوي مګر هله یې قبلوي چې په دغو
واسطو سره الله ته پنا ور وړي، او دغه واسطې
د دوی لپاره د الله پاك په وړاندې وسیله ګرځي
(تَعَالَى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا)

الله منزه اومقدس ذات دی، او د پیرو لویو صفتونو څښتن دی، دوی چې څه وایي هغه دالله د شان سره مناسب نه دی - العیاذُ باللهِ دوی الله تعالیٰ په داسې صفت سره متصف وګرځولو چې حتی هغه ظالم او مستبد پاچایان چې په خپلو دماوانو کښې یې پیره داران او څوکیداران ود ردلي وي، او د واسطو والاوو نه په غیر بل څوك نه شي ور ننوتلې هغه به هم په د غو صفتونو سره متصف نه کړې شي.

که واقعیت په نظر کښې ونیول شي نو د غه ډول عقیده ساتل بیخي د الله تعر د کلام سره ضدیت لري ځکه الله پاك فرمایي:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ (۱)

ترجمه: او هر کله چې پو ښتنه وکړي له تا څخه بندګان ځما، له حال زما څخه - نو بیشکه زه نژدې یم، قبلوم دعا د دعاکونکي کوم وخت چې وغواړي له ما څخه، پس و دې مني حکمونه زما او ایمان دې راوړي پر ما (یقین دې وکړي په قبول د دعا سره) بنا یې چې دوی په سمه لاره محکم پاتې شي-

(۱) بقره: ۱۸۶ -

په دغه مبارك آیت کښې د یته ګوته نیول شوې ده چې الله تعالیٰ ته د رسیدو لپاره یوا ځنې واسطه په الله تعالیٰ باندې قوی او سپی ایمان لرل دي او بیا په مشروع طریقه باندې د الله پاك عبادت کول دي۔

د عنه راز په دی مبارك آیت کښې عبادت دایمان څخه ځکښې ذکر شوی دی، او دا په دې خاطر چې خلق د یته متوجې شي چې عمل صالح یعنې نیك عمل ډیر نهایات ارزښت او اهمیت لري او د الله تعالیٰ د رضا حاصلولو او جنت ته د تللو لپاره یو ضروري شرط دی او الله تعالیٰ چې په قرآن کریم کښې د کومې وسیلې ذکر کړې دې د هغې څخه هُم مقصد طاعات او نیك عملونه دي، او دا هغه یوا ځنۍ واسطه ده چې تا الله پاك ته نژدې کوي، او د الله تعالیٰ د رحمت د دروازې درشه پرانزی او جنت ته دي ورننباسي الله تعالیٰ فرمایلي دي:

﴿ يَآ أَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوْٓا إِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ وَجَاهِدُوْا فِيْ سَبِيْلِهٖ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴾ (۱)

ترجمه: اي ایمان والاؤ! وویریږي د الله تعالیٰ نه او ولټوئ خاص الله تعالیٰ ته نژدې والي په

(۱) مائده: ۳۵

طاعت سره، او جهاد وکړئ په لار د الله تعالیٰ کښې د دې لپاره چې کامیاب شئ یعنې مراد ته ورسیږئ.

الله پاک د هغه جهالو او ناخبرو خلقو د سیکاوي او سپور تیا په برخه کښې چې د الله تعالیٰ نیک بندګان یې، وسیله نیولی دي داسې فرمایلي دي:

«أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا» (۱)

ترجمه: هغه کسان چې دوی یې عبادت کوی «رامدد شه ورته وایی» په خپله هغوې خپل رب ته نژدې والي لټوی چې کوم یو به له دوې نه ډیر نژدې وي (الله ته) او امید لري دوې د رحمت د هغه (الله) او ویریږی د عذاب د هغه نه یقینا ستا رب له عذابه ویره کیدای شی.

په دغه مبارک آیت کښې دا خبره په ډاګه شوې ده چې نیک اعمال الله تعالیٰ ته د تقرب حاصلولو یواځنئ لار ده، او د دې نه پرته بله کومه لار الله پاک ته د نژدې کیدو لپاره وجود نلري او هغه نیک بندګان چې دوې وسیله نیولی دی

(۱) الاسراء: ۵۷.

هغوي په خپله دخپل ځان لپاره دغې و سيلې ته احتياج او ارتيا لري .

دغه ناپوهه خلق په دې خاطرچې ستومانه نشي د دغو واسطو په ذوا تو باندې اتکاکوی او د خپلې غلطۍ او تيروتنې پروجه نه نيک اعمال ترسره کوی او نه د حرامو څخه ځانونه ساتي .

د مسلمانانو د خطاکيدو او انحراف لويه وجه داده چې د دې د الله تعالىٰ هغه مبارک قول چې په هغې کښې يې د آدم عليه السلام د ټول اولاد سردار جناب محمّد رّسول الله صلى الله عليه وسلم ته په خطاب کولو کښې فرمايلي دي :

(قُلْ لَآ اَمْلِكُ لِنَفْسِىْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا)(۱)

هير کړي دي او يا تر بينه هير شوي دي ، ځکه په دغه آيت کښې الله پاک فرمائيي :

پيغمبره ! دوئ ته او وايه چې زه د خپل ځان لپاره د ګټې رسولو مالک يم ، او نه د ضرر د دفع کولو مالک يم .

د غه راز د رسول الله صلى الله عليه وَسَلم هغه قول چې خپلې ګرانۍ لور فاطمې رضى الله عنها ته يې پکښې فرمايلي دی : اى فاطمې ! د خپل ځان د نجات لپاره عمل

---

(۱) اعراف : ۱۸۸ -

دکړه ځکه چې زه تا د الله تعالیٰ د عذاب څخه نشم خلاص ولی. (۱)

دغه ډول د رسول الله صلی الله علیه وسلم دغه قول چې فرمایي. کله چې انسان مړشي نو دهغه عمل قطع شي مګر د دری څیزو نو ثواب ورته رسیږي چې هغه صدقه جاریه ده، علم نافع دی او ولد صالح دی چې دعا ورته کوی.

دغه حدیث چې معنایي ذکرشوه مسلم روایت کړی دی په دې باره کښې دعمر رضی الله عنه له پلوه دعباس رضی الله عنه په دعا سره و سیله نیول، او د رسول الله صلی الله علیه وسلم مبارک ذات وسیله نه نیول یو داسې قناعت بخش دلیل دی چې حتی که په نصوصو کښې د انبیاؤ او صالحینو په ذواتو باندې د وسیلې نیولو څخه منع هم نه دی راغلې، نو د دغه طائفې درد لپاره هم دغه کافي دی.

دغه ډول د امام ابوحنیفه رحمة الله علیه یو ډیر ارزښتناک قول د ر مختار او دا حناف بعضو نورو کتابونو په دې برخه کښې داسې نقل کړې دي: «وَاكْرَهُ اَنْ يَسْأَلَ اللّٰهَ اِلاَّ بِاللّٰهِ» دی وایي زه دا خبره بده ګڼم چې د الله تعالیٰ څخه پرته په

---

(۱) دغه حدیث چې معنائې ذکر شوه بخاری روایت کړی دی.

بل څه باندې د الله نه سوال شي.

همدا رنګه که الله پاک ته د ذکرشویو ذواتو ذوات واسطه نیول جائز وای نو ځا مخا به یې ذکر په هغو د عامانو کښې راغلې وای چې په قرآن کریم او احادیثو کښې موجودې دي.

هو: کله چې د یو مسلمان سره دا شوق پیدا شي چې الله پاک ته په وسطو سره ځان نژدې کړي نو کولې شي چې د الله پاک څخه د الله په ذات یا د هغو اعمالو د جملې څخه په یو عمل یا دالله تعالی د نومونو څخنې په یو نوم، او یا د ده د صفتونو څخه په یو صفت باندې سوال وکړي.

(۳) - د مسلمانانو څخه ځنې داسې کسان دي چې هغوې د الله او بندګانو ترمنځ د غه واسطه یو رسالت کښې چې بیا د غه رسالت د تبلیغ، تعلیم او تربیې څخه عبارت بولي، د غه ډول د وې د د غه رسالت اهمیت، او ورته د بشري ټولنې د ضرورت او اړتیا اندازه هم درک کړې ده، او همدا وجه ده چې دوی په ډیرې چلتۍ سره محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یعنې د رسول الله صلعم شریعت ته ور دروګې ترڅو د وګې په رڼا کښې د ده په دین باندې د ځان پوهه ولو په برخه کښې دی

رسول الله صلی الله علیه وسلم) یوستره واسطه او عظیمه وسیله ونیسی. پس دوی له همدې امله د رسول الله صلی الله علیه وسلم سیرت او سنت لسي لولی لکه څنګه چې قرآن کریم لولی او شعاریی په دې برخه کښی د الله پاك دغه مبارك فرمان دی:

(قَدْ جَآءَكُمْ مِّنَ اللهِ نُوْرٌ وَّكِتَابٌ مُّبِيْنٌ
يَّهْدِىْ بِهِ اللهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهٗ
سُبُلَ السَّلٰمِ وَيُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ
اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلٰى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيْمٍ) (۱)

ترجمه: یقیناً راغلی دی تاسو ته د الله له طرفه نور رڼا یعنی محمد (ص) او کتاب واضح بیان والا چې ښیوونه او هدایت کوی په هریوه له هغې سره الله تعالی هغه چا ته چې تابعداری کوی د رضا د ده په طرف د لارو د سلامتیا، او اُو باسې دوی له تیارو (د کفر، شك، جهل، څخه نور (رڼا د ایمان، یقین، علم، ته په حکم خپل سره، او هدایت ښیودنه، کوی دوی ته په طرف د لاري سمی صافی (د توحید).

دغه ډله هماغه ناجیه فرقه ده چې په وړاندې ذکر شوې، حدیث کښی ورته ګوته نیول شوې ده

(۱) مائده: ۱۵: ۱۶ .

او د جنت زیری ورته ورکړل شوې دې.

امّا متأسفانه د دغه فرقې دېلى لاره ډېره زیاته سخته او ازغنه، یعنې د مشکلاتو او کړاوو نوځکه ډکه لاره ده، ځکه حقیقي اسلام غریب او نااشنا ګرځېدلی دی، او اکثرو مسلمانانو ورته شاوې اړولې دي او د ځانونه یې ورته په لرې مسافه کښې نیولې دې، او د واقعي اسلام په بدل کښې یې بدعات او خرافات معمول او مروج ګرځولی دی.

د غه مصیبت او فتنه د ډیری پخوانۍ زمانې څخه را په دې خوا جریان لری او مصلحینو په کښې د اصلاح لپاره په ډیر تکلیف سره خپل رول لوبولی دی. عمر بن عبد العزیز رضی الله عنه د دوئ د جملې څخه په دې هکله داسې ویلي دي:

مونږ د یو داسې کار د اصلاح لپاره کار شروع کړی دی چې د الله پاک نه پرته بل څوك په دغه لاره کښې مرسته نشي کولې، دا داسې یوه لاره ده چې د سپین ږیرو او مشرانو ژوند پکښې پای مومي، او واړه او صغیر هلکان پکښې ځوانۍ ته رسیږي، دې وایي: یوا طراف او باندوه چې به، یو تا وره اونارو ا عمل تر سره کوي او د احکمات به ور باندې کوي چې دا دین دی او حال دا چې هغه به د الله (ج) په نزد

باندې دين نه دی.»

د اسلام او مسلمانانو د غه ډول حال په باره کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د یو حدیث مفهوم واسې دی؛

د اسلام منونکی لکه څرنګه چې په ابتداء کښې غرباء او کمزوری ؤ، دا رنګه په آخره کښې به هم غرباؤ ته پاتې وی پس نیک مرغه او مبارک دی وی حال د غریبانو۔

د غو غرباؤته رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل مبارک قول کښې د جنت زیرې په دې ډول سره ورکړی دی:

«سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِیْ عَلٰی ثَلٰثٍ وَسَبْعِیْنَ فِرْقَةً اِثْنَتَانِ وَسَبْعُوْنَ فِی النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِی الْجَنَّةِ وَهِیَ: مَنْ کَانَ عَلٰی مِثْلِ مَا اَنَا عَلَیْهِ وَاَصْحَابِهٖ

دغه ناجیه فرقه «د الله پاک د عذاب څخه نجات مندونکی ډله» یقینا هغه څوک دی چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د احادیثو پیرو دی، الله پاک دی ور له مړی مرحوم وګرځوی او د ژوندو یه ژوند کښې دی ور له برکت وا چوی او د خپل قوت او طاقت په ذریعه دی ورسره مدد او مرسته وکړی څکه همدوی دی چې د هدایت او لارښوونې ستورې

او مشالونه دی، او د تقوی او سمی لاری په لوړ بلو نکی او داعیان دی، چاچې د دوئ سره دښمنی کړې ده نوهغوی هلاک شوی دی، او چا چې د دوی پیروی پریښې ده نوهغوئ گمراه شوی دی، د دوی دعوت بالکل علنی او ښکاره دی، او د حق په لاره کښی د ملامت شویو د ملامتیا څخه نه ویریږی.

او س نوره خبره شیخ الاسلام ابن تیمیه(رح) ته پریږ دو چې د دغه واسطه په څنګه ارزښت ناکه رسآله (الواسطة بين الحق والخلق) کښی تشریح او روښانه کړی۔

دا رساله د دې وړ ده چې په طلاؤ یعنی په سرو زرو سره ولیکل شی او مسلمانان یی په پوره سوچ او فکر سره ولولی ترڅو د غفلت د خوب څخه راپید ارشی او د نصرت، قوت او سرلوړی په لوری گامونه اوچت کاندې او د انبیاوو او نورو نیکانو بندگانو قبرو نو ته نیتې د ل او پرې وتل، او په عاجزئ، ذلت او سر ښکته کولو سره یی د د دربارونو د د دروازو مسح کول او ښکلول پریږدی ۔

وصلى الله على سيدنا محمّد معلم الخير، وعلى آله وصحبه وسلم۔

محمود مهدی الاستانبولی ۔

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلٰمٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيْنَ اصْطَفٰى آللّٰهُ خَيْرٌ اَمَّا يُشْرِكُوْنَ﴾ (۱) اَمَّا بعد:

دغه رساله د هغو د دوو کسانو د بحث په باره کښې د پرې کړې په غرض لیکل شوې ده کوموچې یو بل سره په خپل منځ کښې مباحثه درلوده، او یو کس د دغو دوارو څخه ودیل:

د الله پاک او زمونږ ترمنځ ځا ځا یوې واسطې ته ضرورت دی ځکه مونږ د دغه واسطې څخه پرته الله پاک ته د تقرب او رسیدو توان اوس نه لرو.

د الله (ج) او بندګانو ترمنځ د واسطې معنی

الحمد لله رب العلمين - ثنا او ستاینه یوازې الله لره ده چې رب د مخلوقاتو دی. که د دې خبرې مقصد داوی چې مونږ ته د الله تعالی د حکم بیه رارسولو کښې حتما یوې واسطې ته ضرورت دی؟

(۱) سورة نمل (۵۹) ترجمه: دداسې ای محمده! چې ټولې ثنا ګانې او ستاینې خاص الله لره دې او سلام دی په هغه بندګانو د ده چې غوره کړې دی الله آیا الله غوره دی یا هغه څه چې شریکوی یې د وی د الله سره.

نو دا یوه پرځای او حقه خبره ده، ځکه مخلوق په دې نه پوهیږی چې الله پاک د کوم شی سره مینه لري، په کوم باندې خوښیږی، د کوم عمل په تر سره کولو باندې یې امر کړی دی، او د کوم شی د کولو څخه یې منع کړی ده، او د غه راز د ځینو د ستانو لپاره یې څه ډول درجې او نعمتونه تیار کړی دی، او د ځینو د ښمنانو لپاره یې د کوم کارونو په کولو سره د عذاب ورکولو وعده کړی ده، او دا رنګه هغه عذابونه په څه ډول او څنګه دی.

د غه ډول مخلوق ته د الله تعالی د اسماؤ حسنی (ښکلو نومونو) او عالیه صفاتو د پیژندلو په برخه کښې چې عقل د هغو د معرفت څخه عاجز دی، معلومات نه وُ، د غه راز د دې نورا مثال دي چې انسان هغه حاصلول ور باندې د انبیاؤ علیهم السلام پودې کوم چې الله جل جلاله هغو بندګانو ته را لیږلی دی را تبلیغ او اسې تیا لری.

پس هغه کسان چې د پیغمبرانو پیرو او ور باندې ایمان راوړونکی دی هم د وی هدایت مندونکی او هغه کسان دی چې د الله پاک پرتز د باندی د درنښت او قرب مقام لري او په دنیا او اخرة کښې دا وچتو درجو او عزت خاوندان دی.

اَمّا هغه څوک چې د انبياؤ مخالفين دي هغوی په يقيني توګه لعنتيان دي او په دنيا او آخرت کښې د خپل پروردګار د هدايت څخه محروم او بې برخې دي

چا چې قرآن و لوستلو او عمل يې ور باندې وکې نه به ګمراه شي او نه به بد بخت شي

په دې برخه کښې رب العزت داسې فرمايلي دي :

(يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ اِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّوْنَ عَلَيْكُمْ اٰيٰتِيْ فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ - وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ .) (۱)

ترجمه: اې اولاد د آدم عليه السلام که راغلو تاسو ته پيغمبران ستاسې له جنس نه چې بيانوي په تاسو باندې آيتونه زمونږ نو هر هغه کس چې ځان يې وساتلو د بدو کارونو نه او خپل عمل يې اصلاح کړو نو نه به وي هيڅ ويره په دوی او نه به دوی غمژن کيږي .

او هغه کسان چې زمونږ آيتونو ته يې نسبت د دروغو

---

(۱) اعراف : ۳۵ ، ۳۶

وکړو او سرکشي يې وکړه د ټيلولو د هغې نه هم دغه کسان او سيدونکي د اور (يعنې دوزخ) دي، دوئ په دغه اورکښې هميشه وي۔

هم دغه رنګ الله تعالیٰ فرمايي:

(فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ، وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا، قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَٰلِكَ الْيَوْمَ تُنسَىٰ) (۱)

ترجمه: پس که راغي ز ما له طرفه تاسو ته هدايت نو هر چاچې متابعت وکړو د هدايت زما پس نه به دئ ګمراه کيږي (په دنياکې) او نه به بدبخت شي (په آخرت کښې)، او هر چاچې زما له ياده مخ وګرځاوه، پس بيشکه ده ته دی ګزران (ژوندون) تنګ او پورته به کړو مونږ د لره په ورځ د قيامت کښې ړوند، وبه وايي (دغه ړوند کافر) اې ربه ځما ولې دي پاڅولم زه ړوند حال داچې زه بينا وم (په دنياکښې) وبه وايي دغه شان راغلي وُ تا ته آيا تو نه ځمونږ پس هيرکړې وُ تا هغه، او هم دغه شان به نن ورځ ته هم هيرکړے شې

(۱) طه: ۱۲۳-۱۲۶-

دغه ډول د دوزخیانو د حال بیانولو

په لړ کښې الله تعالیٰ داسې فرمایلي دي:

(كُلَّمَآ أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ، قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ) (۱)

ترجمه: هر کله چې وغورځولی شي دوزخ ته یوه ډله (د منکرانو) نو پوښتنه به وکړي له هغوی نه څوکیداران (پیره داران) د دوزخ، آیا نه وُ راغلی تاسو ته (ای منکرانو) ویروونکی (پیغمبر په دنیا کښې) نو وبه وایي (منکران) هو په تحقیق راغلی وُ مونږ ته ویروونکی خو دروغژن وباله مونږ دی او وویل: مونږ (هغوی ته چې) نه دی رالیږلی الله هیڅ شی نه یئ تاسې مګر په ګمراهۍ لویه کښې.

دَغه ډول الله تعالیٰ فرمایلي دي:

(وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ

---

(۱) سورة ملك: ۸، ۹ -

خَزَنَتُهَا اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَتْلُوْنَ
عَلَيْكُمْ اٰيٰتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُوْنَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هٰذَا ط قَالُوْا بَلٰى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ
عَلَى الْكٰفِرِيْنَ. (۱)

ترجمه: روان به کړی شي کافران ر په ټېل وهلو سره
جهنم ته ډلې ډلې ترهغه وخته پورې چې راشي دوئ
دوزخ ته، نو پرا به نستی شي دروازې دهغې او به
وایی دوی ته محافظان (څوکیداران) دد غه دوزخ
آیا نه وُ راغلی تاسی ته رسولان ستاسی دجنس نه
چې لوستل به دغه رسولا نو پر تاسی آیتونه د قرآن
د رب ستاسی، او ویره ول به دوی تاسی لره له ملاقات
دد غه ورځې ستاسی نه، وُ به وایی دوی (کفار) ولې نه
راغلی وُ مونږ ته او لوستلی یی وُ مونږ ته، لیکن
ثابت شو حکم د عذاب پر کافرانو.

ابن عباس رضی الله عنهما د قرآن کریم د معمول
گرځولو په برخه کښی داسی ویلي دی:

چاچې قرآن ولوستلو او هغه څه چې په قرآن
کریم کښی دی په هغې یی عمل وکړ نو
الله پاک یی متکفل دی نه به په دنیا کښی
گمراه او بې لاری شي او نه به په آخرت کښی بد بخت بد مرغه شي

---

(۱) سورة الزمر: ۷۱ -

رسولان د الله او بندګانو ترمنځ د احکامو رسولو په برخه کښې واسطې دي.

الله جل جلاله په خپل مبارک کتاب قرآن کریم کښې فرمایلي دي:

(وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِيْنَ اِلَّا مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ فَمَنْ اٰمَنَ وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ - وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ - (۱)

ترجمه: او نه لیږو مونږ رسولان مګر زیری کونکی (مؤمنانو ته په نعیم سره)، او ویره ورونکی (کفارو ته له جحیم څخه)، پس هر چا چې ایمان راوړ او اصلاح یې کړه (عمل په طاعت سره)، نو نه به وي هیڅ قسم ویره پر دوی باندې او نه به دوی خفه کیږي، او هغه کسان چې دوی نسبت د دروغو کوي آیتونو زمونږ ته وبه رسیږي دوی ته عذاب په سبب د هغې چې دوی فاسقان دو.

هم دغه رنګ الله تعالی د قرآن کریم په بل ځای کښې فرمایلي دي:

(اِنَّا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ كَمَا اَوْحَيْنَا اِلٰى نُوْحٍ وَّالنَّبِيّٖنَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَوْحَيْنَا اِلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ

(۱) د انعام سورة: ۴۸ او ۴۹ نمبر آیتونه -

وَ اِسْحٰقَ وَ يَعْقُوْبَ وَ الْاَ سْبَاطِ وَ عِيْسٰى وَ اَيُّوْبَ وَ يُوْنُسَ وَ هٰرُوْنَ وَ سُلَيْمٰنَ وَاٰتَيْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا ۚ وَ رُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَ رُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ؕ وَ كَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا ۚ رُسُلًا مُّبَشِّرِيْنَ وَ مُنْذِرِيْنَ لِئَلَّا يَكُوْنَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۔ (۱)

ترجمه: بیشکه چې مونږ وحی کړې ده تا ته لکه څنګه چې وحی کړې وه مونږ نوح علیه السلام ته او نورو انبیاؤ ته پس له هغه نه، او وحی کړې ده، مونږ ابراهیم ته او اسمٰعیل ته او اسحٰق ته او یعقو ته، او اولاد هغوی او عیسیٰ ته او ایوب ته او یونس ته او هارون او سلیمان ته، او ورکړې وو مونږ داود ته زبور، او وحی کړې وه مونږ ډیرو رسولانو ته چې بیان کړي دي مونږ د هغوی تا ته مخکښې له دینه او نورو ډیرو رسولانو ته چې هغوی مونږ نه دي بیان کړي تا ته او خبرې کړې دي الله تعالیٰ موسیٰ سره خبری کول او لیږلي مودي رسولان زیری ورکوونکي او ویره ورکوونکي د دې لپاره چې نه وي خلکو لره په الله باندې دلیل او بهانه پس د لیږلو د رسولانو نه۔

(۱) سورة النساء: ۱۶۳-۱۶۵۔

همو دا رنګه الله تعالیٰ فرمايي:

«اَللّٰهُ يَصۡطَفِىۡ مِنَ الۡمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا وَّمِنَ النَّاسِ» (۱)

ترجمه: الله غوره کوي رالیږلي شوي له فرښتو او له خلکو نه.

او دا د دغه ټولو ملتونو د پیروانو لکه مسلمانانو، یهودیان او نصرانیان شول، په اتفاق توګه یو منلي شوي حقیقت دی، ځکه دوی ګرد د الله او بندګانو ترمنځ د الله له طرفه د حکم او خبر رسولو په برخه کښې د واسطو په ثبوت باندې چې هغه واسطې د انبیاؤ علیهم السلام څخه عبارت دی قائل دي.

پس د دغه واسطو څخه چې څوک منکر شي هغه د دغه ټولو ملتونو او دیانو د پیروانو په نزد په اتفاق سره کافر دی.

هغه سورتونه چې الله پاک په مکه مکرمه کښې نازل کړي دي، لکه سورة انعام، اعراف او د (الر) او (حم) او (طس)، والا سورتونه، او دې په شان نور سورتونو شو، په دغو کښې د هغه مضامینو بیان دی کوم چې د دین اصول او بنسټونه دي لکه

---

(۱) سورة حج: ۷۵ -

په الله او رسول ئې نو د الله او په ورځ د آخرت باندې ایمان لرل شو -

الله تعالی د خپلو پیغمبرانو سره د نصرت او کومک کولو قیصې او د غه رازیې د کافرانو د هلاکت د څرنګوالی قیصې چې پیغمبران یې د روغ ژن کښلی وو بیان کړې دی او فرمایلي دی:

(وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ۔ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ۔ وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ) (۱)

ترجمه: او بیشکه مخکښې صادره شوې ده وعده زمونږ د پاره د رالیږل شویو بندګانو زمونږ، چې بیشکه پیغمبران هم دوی ته به مدد ورکولی شي، او بیشکه لښکرې زمونږ خامخا هم دوی غالبه ربریالی، دی (پر کافرانو)

هم د غه ډول الله تعالی فرمایلي دي:

(إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ) (۲)

ترجمه: بیشکه چې مونږ خامخا مدد کوو له خپلو رسولانو سره او ر مدد کوو له، هغو کسانو سره چې ایمان یې راوړی دی په ژوند د دنیا کښې او په هغه ورځ چې قائم به شي، (وبه دریږي)، شاهدان (له ملائکو، انبیاو، او مؤمنانو

(۱) سورة صفت: ۱۷۱-۱۷۳ - (۲) سورة مؤمن ۵۱ -

پر منکرانو باندی۔

او پیغمبران هغه پروا واسطی دی چې د دوی اطاعت، پیروی او تابعداری حتمی او ضروری ده لکه چې الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللّٰهِ)(۱)

ترجمه: او مونږ نه دی لیږلی هیڅ رسول مګر لیکلی مو دی، د دې لپاره چې د ده حکم دې او منلی شی د الله په حکم سره۔

او همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ) (۲)

ترجمه: ووایه ای محمده! دوی ته، که چیرې یئ تاسی چې محبت کوئ له الله سره نو بس ځما تابعداری وکړئ، نو محبت به وکړی الله پاک له تاسو سره۔

همدغه پروال الله تعالیٰ فرمایلې دی:

(فَالَّذِيْنَ آمَنُوْا بِهٖ وَعَزَّرُوْهُ وَنَصَرُوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّوْرَ الَّذِيْٓ أُنْزِلَ مَعَهٗٓ أُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ۔) (۳)

---

(۱) نساء: ۶۴-(۲) آل عمران: ۳۱ - (۳) اعراف: ۱۵۷

ترجمه: پس هغه کسان چې ایمان یې راوړ په دده (محمد) او تعظیم یې وکړ دده او مدد یې وکړه دده او پیروي یې وکړه د هغه نور (رڼا) چې نازل کړی شوی دی دده سره، دغه ستایلي شوي کسان همدوی خلاصی موندونکی دی۔

او د قران کریم په بل آیت کښې الله تعالیٰ فرمایلي دي

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَ الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَ ذَكَرَ اللّٰهَ كَثِيْرًا) (۱)

ترجمه: بیشکه ده تاسو لره په (کارد، رسول الله کښې پیروي نیکه د هغه چا له پاره چې امید لري د ثواب الله (وامید لري، د ثواب او نعمتو نو د روستني ورځې (قیامت) او یاد وي الله لره ډیر۔

غَیر مَشرُوع وَاسطه

که د واسطې څخه یې مقصد داوي چې د بنده له پاره حتما داسې واسطې ته ضرورت دی چې ورله په جلب منافع کښې او دفع دا ضرارو کښې واسطه او مرستندوي وګرځي او بنده دغه واسطې ته د مثال په توګه د روزي د نصرت

(۱) سورة احزاب: ۲۱ -

او هدایت غوښتلو په برخه کښې رجوع کونکی او وسی او د حاجت سرکولو په امید تر یته د هغوی حاجتونو د پوره کولو سوال وکړی، نو دا هغه عظیم او خطرناک قسم شرک دی چې الله پاک د هم د غه شرک په اساس مشرکان کافران بللی دی حکه چې دوی او الله تعالیٰ نه په غیر بل څوک متصرفین او سفارشیان نیولی وُ او هغوی یې د نفع او نقصان، مالکان گڼل او حال دا چې سفارش د الله تعالیٰ د اذن او اجازې پوری اړه لری، الله پاک په دی باره کښې داسې فرمایلی دی:

(اَللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا فِیْ سِتَّةِ اَیَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰی عَلَی الْعَرْشِ مَا لَکُمْ مِّنْ دُوْنِهٖ مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا شَفِیْعٍ اَفَلَا تَتَذَکَّرُوْنَ) (۱)

ترجمه: الله هغه ذات دی چې پیدا یې کړل اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې په منځ د دې دواړو کښې دی په شپږ ورځو کښې بیا استوی وکړه ده په عرش باندې نشته دی تاسو لره بې له ده نه بل څوک دوست او سفارش کونکی، ایا پند نه قبلوئ تاسو؟.

دا رنگه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(۱) سورة السجدة: ۴ .

﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ (۱)

ترجمه: او ویره وه په دې قرآن سره هغو کسانو لره چې ویریږي له دې نه چې جمع به کړی شي د وی خپل پروردګار ته، نه به وي دوی لره سوا د الله نه دوست پخ کوونکي او نه سفارشي (شفاعت کوونکی) د دې له پاره چې دوی پرهیزګاري وکړي».

فرښتو او انبیاؤ سره د تکلیف لرې کولو واك نشته .

په دې هکله الله تعالیٰ فرمايي :

﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ (۲)

ترجمه: ووایه (ای محمده!) دوینه چې را وبلئ تاسو هغه کسان چې تاسو ور باندې سوا د الله نه د مدد ګارانو ګمان کوئ پس هغوی اختیار نه لري د تکلیف لرې

---

(۱) انعام: ۵۱ - (۲) الاسراء: ۵۶، ۵۷ -

کولو تاسو نه، او نه داسانه ولوا و بدله ولو اختیار لری. هغه کسان چې دوی یې عبادت کوی (رامند شه ورنه وایې) په خپله هغوی خپل رب ته نږدې والی لټوی چې کوم یو به له دوی نه ډیر نژدې وی (الله ته)، او امید لری دوی د رحمت د هغه (الله)، او ویریږی د عذاب د هغه نه یقینا ستا د رب له عذابه ویره کیدل شی.

هم دغه راز الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ، وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ) الآیه - (۱)

ترجمه: د وا یه (دوی ته ای محمد ﷺ!) و بولئ تاسو هغه معبودان چې گمان به کاوه تاسو (په دوی باندې د آلهه وُ) په غیر د الله نه چې دوی اختیار نه لری د یوې ذرې په اندازه، نه په اسمانونو کښې او نه په ځمکه کښې او نشته دی هیڅ حصه او شراکت د دوی د غو معبودانو لره په آسمان او ځمکه کښې (پیدا کولو او بڼکته)، او نشته دی د غه الله لره د دوی نه هیڅوک

(۱) سورة سبا: ۲۲، ۲۳ -

مددګار، او کتبه نه رسوی شفاعت او سفارښت په نزد د الله، مګر شفاعت د هغه چاچې اجازه ورکړي الله هغه ته، یا د هغه چا لپاره چې د هغه په حق کښې د شفاعت کولو اجازت وشي.

د سلفو یوې ډلې ویلي دي: ځنې قومونه وو چې هغوئ په د هېلو حاجتونو د سرکولو له پاره عیسی علیه السلام او عزیر علیه السلام او د فرښتې بللې، نو الله پاك دو یته د دې حقیقت څرګنده ونه وکړه چې فرښتې او انبیاء نه د دوی نه د تکلیف لرې کولو واك لري، او نه د دو بېله د تکلیف د بدله ولو اختیار لري، بلکښې هغوی په خپله الله پاك ته د نژ دې کیدو او تقرب هڅه کوی او د الله تعالی د رحمت حاصله ولو په امید دي، او د هغه د عذاب نه په ویره کښې دي.

په الوهیت سره د فرښتو او انبیاؤ نیول کفر دی، الله تعالی فرمایلي دي:

(مَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّؤْتِيَهُ اللّٰهُ الْكِتٰبَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُوْلَ لِلنَّاسِ كُوْنُوْا عِبَادًا لِّيْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ كُوْنُوْا رَبّٰنِيّٖنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُوْنَ الْكِتٰبَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُوْنَ، وَلَا يَاْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًا

اَیَاْمُرُکُمْ بِالْکُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ (۱)

ترجمه: مناسب نه دی هیڅ بشر لره چې و د کړی الله پاک هغه ته کتاب او پوهه په دین او د پیغمبری او بیا و وایي خلقو ته چې تاسی زما بندګان (عبادت کونکی) شئ بې له الله څخه، لیکن (داسی کس وایې) شئ تاسو الله والا خلق (عالمان عاملان)، په سبب د دی چې ښودنه کوئ د الله د کتاب، او په سبب د دې چې تاسو زده کوئ کتاب، او امر نه کوی تاسو ته (پیغمبر) چې و نیسئ تاسو پرښتې او پیغمبران حقدار د بندګی، آیا حکم به کوی تاسو ته په کفر سره پس له هغې چې تاسی مسلمانان شوی یئ۔

الله پاک په دی مبارکو آیتونو کښې دا خبره روښانه کړه ملائکې او انبیاء د بندګئ او عبادت حقدار نه دی، کفر دی پس څوک چې پرښتې او پیغمبران په داسی توګه واسطې نیسي چې د مصیبتونو د لری کولو په وخت کښې ورته د رامد د شه آوازو نه کوی، په دوئ باندې کوی (مافوق الاسباب ترینه) د ګټو د لاسته راوړلو او ضرر د دفع کولو غوښتنه کوی، له دوینه د ګناه د مغفرت، د زړه له پاره د هدایت، او د غه راز د مشکلاتو د حل او د روزی د پراخ والې په برخه کښې

(۱) سُورة آل عمران: ۷۹، ۸۰

سوال کوی نو د غه شخص د ټولو مسلمانانو په اتفاق سره کافر ګڼل کیږی. (۱)

علماء د رسول الله صلی الله علیه وسلم او امت ترمنځ یی پواځی د اسلام د تبلیغ په ساحه کښی واسطې دی.

که څوک د انبیاؤ نه رو سته دینی عالمان د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم او د ده د امت ترمنځ په دې شان د واسطو په توګه قبلوی چې عالمان د و بته دین رسوی، په دین یی پوهه وی، ادب ور ته ور ښا ی

(۱) کله چې پرښتو او انبیاؤ په حق کښی دا عقیده ساتل چې د وی د عبادت حقدار دی کفر بلل کیږی، نو بیا د صفو کسانو د کفر په برخه کښی څه سوال پیدا کیږی چې هغوی د وی نه په غیر په مخلوق کښی نور کسان او کاهنی بوتی او داسې نور شیان د الله تعالی سره د الله په صفاتو کښی شریک او د عبادت مستحق بولې - او چې کله پیغمبران د اسمانو نه پرته او ملائکې د الله د حکم او د رکړې شوی صلاحیت څخه سوا د خیرا و شر رسولو په برخه کښی د ځان او بل له پاره اختیار نه لری او د الله په حضور کښی څیلې بې وسی څرګندوی نه کوی او د عبادت نه یی سر غړونه د ځان لپاره جرم ګڼی نو بل به څوک وی چې هغه به د الله پاک په صفاتو کښی د الله سره برخه وال وی او یا به د اختیار خاوند وی. په قرآن کریم په دې اړه زښته زیات آیتونه وجود لری. (ژباړن)

او متفقتدی په صفت د هغوئ د خبرو پیروی کیږی، نورا خبره یې درسته او پرځای ده ځکه دغه کسان د دینی علومو هغه څوک دي چې کله په یوه مسئله باندې را جمع شي او اتفاق وکړي، نو اجماع یې په قطعي او یقیني توګه حجت ده ځکه چې د دوی ټول په اجتماعي ډول سره په ضلالت باندې نه غونډیږي».

او که چرته د دوئ ترمنځ په کوم شي کښې اختلاف ولیدل شي نو حکم یې د الله تعالی په کتاب (قرآن مجید) کښې او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په احادیثو کښې لټول پکار دی چې هغې ته یې را جمع کړي ځکه چې یو یې په یوازې ځان په مطلق ډول سره معصوم نه دی بلکښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه پرته نور په ټولو خلقو کښې د هر کس د کلام یعنی خبرو یوه برخه یې د منلو وړ یې، منل کیږی او یوه برخه یې د منلو وړ نه وی، پرېښودل کیږی.

د علماؤ د مقام په هکله رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

«العلماء ورثة الانبیاء، فان الانبیاء لم یورثوا دینارا ولا درهما وانما ورثوا العلم فمن اخذه فقد اخذ بحظ وافر» جزء من حدیث رواه ابوداؤد والترمذی بسند صحیح.

ترجمه: علماء د پیغمبرانو وارثان دی او شک نشته چې پیغمبرانو د ځانه ر دسته دینار او درهم په میراث سره نه دی پرېښودی بلکښې هغوئ په یقیني ډول سره پرېښې دی نوچاچې د غه علم واخست او زده یې نو ده پوره برخه تر لاسه کړه - دا دهغه حدیث جزدی چې ابوداود او ترمذی په صحیح سند سره روایت کړې دی.

اوځوک چې د مجازی پاچا د وزیرانو او مرستیالانو په شان چې پاچا او رعیت په منځ کښې د وساطت د نده لری، د الله او مخلوق ترمنځ هم د غه ډول واسطې په دی شان سره ثابته وی چې د غه واسطې الله تعالی ته د مخلوق اړتیا وی وړاندی کوی او الله د دغـــو واسطو په وساطت او سفارش سره بنده ګانو ته لارښوونه کوی او روزی ورکوی، پس په دی اساس مخلوق خپلې غوښتنې هغوی ته (واسطوته) وړاندې کوی، او هغوی په دې باره کښې بیا د الله تعالی څخه سوال کوی او مثال یې داسې دی لکه څنګه چې د پاچایانو په وړاندی واسطې قرار لری چې د غه واسطې په دی خاطر چې له نورو خلقو په نسبت د پاچایانو په نزد دَ اعتبار له پلوه ځانګړی مرتبې لری. نو ددی دَ اولس یعنې رعیت اړتیا وی هم پاچایانو ته په

ګوته کوی او هم یې د پوره کولو مطالبه او غوښتنه کوی، او عام خلق یعنی اولس خپلې مطالبې د غوواسطو (وزیرانو او مرستیالانو) ته وړاندی کوی، او دا له دی امله چې د پاچانه مستقیماً نیغ په نیغه، سوال کول ورته یا بې ادبي معلومیږی، او یا داچې په مستقیمه توګه د حاجت منولخوا د پاچانه په غوښتنه کښی ورسته واسطوته په مراجعه کولوکښی یا ته فائده دی ځکه دغه واسطی (مشیران، وزیران او مرستیالان) دحاجت منو په پرتله سره د پاچا په نزد خاص او نژدی مقام لری.

پس هغه څوک چې په دغه ترتیب سره د واسطو په ثبوت باندی عقیده لری، نو هغه کافر او مشرک دی، او واجب دی چې د توبې د ویستلو غوښتنه تری وشی که توبه یی وویستله ښه ده، او که توبه یې نه ویستله نو قتل یعنی وژل دی وژلی شی.

او دا هغه کسان دی چې خالق یی د مخلوق سره تشبیه کړی دی او الله (ج) سره یی شریکان پیدا کړی دی؛ او په قرآن کریم کښی په دغو کسانو باندې رد کول په دومره زیاته اندازه سره لیدل کیږی چې په دغه فتوی کښی ځای کیدلی نه شی.

دخلکواو پاچاپانو ترمنځ واسطی دری پوله دی.

د پاچاپانو او خلکو ترمنځ چی کومی واسطي قرار لري د هغې درې وجې دی:

لومړۍ وجه دا ده چی دغه واسطي پاچاته د خلکو د حال احوال څخه کوم چی پاچاته په هغی باندې علم نه وی خبرودکوی، نوکه څوک وائي چی الله (ج) د بندګانو په احوال باندې نه خبرېږی مګر هله خبر شی چی ځینی ملائکې او انبیاء او یا نور څوک ورته د بندګانو د حال څخه اطلاع ودکړي، نو دا سړی کافر دی. ځکه چی الله پاک په پټو یعنی په ورو او په پټو خبرو باندې پوهیږی، او هغه څه چی په ځمکه او آسمان کښی پټ دی د الله پاک د علم څخه خارج نه دی (وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) دا الله ښه آوریدونکی او ښه لیدونکی دی (الله) په مختلفو ژبو سره د بیلا بیلو حاجتونو د غوښتلو په برخه کښی ناری او فریاد و نه آوری، او د یو آواز اوریدل، دی د بل آواز د اوریدلو څخه نه منع کوی، دغه راز دی په کثرت د سوالونو سره غلطیږی نه، او د غوښتو نکو په غوښتنه سره خفه کیږی نه.

دو یمه وجه دا ده چی پاچا د معاونینو (مرستیالانو) د مرستی نه پرته، نه د ملت د چارو ته بیرکولې شی او نه د دښمنانو په مقابل کښی د فاع کولې شی نوهغما

ورته د معاونينو او مرستيالانو د نيولو ضرورت وي ځکه چې دى بې وسى او کمزورى دى او الله جل جلاله د دغه ناقصو صفتونو څخه پاك دى د چاكومك او مرستى ته احتياج نه لري ؛ الله تعالى فرمايلي دى ،

﴿ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ - ﴾ (۱) ترجمه يوځل څکيني شوى ده و دى کتل شي .

د غه پول الله تعالى فرمايلي دى :

﴿ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا - ﴾ (۲)

ترجمه : ووايه ټوله ستاينه الله تعالى لره ده هغه ذات لره دې چې نه يې ولد نيولى دى او نه ورسره څوك په بادشاهئ کښې شريك شته دى ، او نه ورلره څوك مددګار شته د بې وسۍ له وجې نه لکه چې د کتاب بيان وايي ، او په لويي سره يا د کړه الله لره (هر وخت) په لويي کامله سره .

---

(۱) سبا : ۲۲ - (۲) سورة بنى اسرائيل : ۱۱۱ -

رشاه صاحب په موضح القرآن کښې لیکي: په الله باندې بې وسي یعنې چرته راځئ نه چې مددګار ته یې ضرور پیښ شي، ژباړن

د اسبابو په عالم کښې چې څه موجودات دي الله (ج) د هغو ټولو خالق، پالونکی او مالك دی او هیڅ چا ته احتیاج نه لري غني او بې پروا دی، او د الله تعالی نه ماسوا چې هر څوك دي هغوی ټول الله پاك ته محتاج دي.

اما کوم چې پاچایان دي هغوی د خپلو مرستیالانو معاونت ته احتیاج او اړتیا لري بلکښې حقیقت دا دی چې د دې په بادشاهئ کښې د هغوی سره برخه وال ګڼي (والله (ج) یودی ده سره هیڅوك په سلطنت (واکمنی) کښې شریك نشته لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ.

د دې وجه دا ده چې پاچا تر هغه وخت پورې چې د بل چا له پلوه تشویق نه شي ده سره د ملت په حق کښې د فائدې، احسان او شفقت کولو قصد نه پیدا کیږي نو کله چې پاچا په دې اړتباط یا د خپلو ناصحینو (مشاورینو) له خوا چې د پاچا د محبوبیت خیال ورسره وي مخاطب شي او باور نه په دې مورد کښې په داسې توګه د یو چا له خوا مشوره ورکړل شي چې د پاچا سره هم امید پیدا شي، او هم ور سره خوف (ویره) پیدا شي، نو بیا دغه وخت

د پاچا په عزم او ارادہ کښې د ملت د ارتیاوُ د رفع کولو په باب چېتو والی را منځ ته شي، او دا یا له دی امله چې د ناصح او مشیر سپارښت د ده په زړه باندی اثر (اغیزه) کړی وی، او یا دا چې د مشوره ورکوونکی د وینائن تاثیر لا ندی کومې چې تشویق او تخویف د دا ړه اغا ده کول شا غلی دی.

اما الله تعالیٰ د ګرد و اشیاوُ رب او مالک دی، او موږ چې څو مره په خپل اولاد باندي ترحم لری، الله پاک د دې نه هم زیات په خپلو بنده ګانو باندی مهربان دی! -

دغه ډول د ټولو اشیاوُ خلقت د الله پاک د ارادی پوری اړه لری که الله پاک د کوم څیز د پیدا کیدو اراده کړې وی نو هغه په وجود کښې راځي او که الله تعالیٰ یې اراده نه وی کړې نو د هغه وجود بیا امکان نه لری.

او د ده (الله) چې کله د خپلو بنده ګانو له پاره د ګټو ترتب د خپلو نورو کسانو پورې مربوط کړلي وي نو بیا دغه کسان د هغوی سره مرسته پیل کړی، د عاکول ورته شروع کړي او په دې برخه کښې ور له په سفارش بنا وکړی او دغسی د دی نور امثال هم داخله، پس دا الله تعالیٰ هغه ذات دی چې د دغه ټولو شیانو خالق دی، او دا هغه ذات دی چې د احسان کونکي د عاګوی او سفارش والا په زړه کښې یې د دعا، سفارش او نیکي کولو اراده پیدا کړی ده.

او د دی امکان هم نشته چې داسې څوک دی موجود وي چې هغه دی الله (ج) لره د هېڅ ارادې پرخلاف باندې مجبور کړي او یا دی هغه الله پاک ته په هغه څه باندې خبرورکړي چې الله پاک په هغې باندې (العیاذ بالله) علم نه درلود ه، او داسې څوک هم نشته چې هغه الله پاک لره د امید او ویرې ورکولو سبب وګرځي او هم د غه وجه ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

لا یقولن احدکم اللهم اغفرلي ان شئت...الخ یعني ستاسو څخه یو کس دې داسې نه وایي چې: ای الله! که ستا خوښه وي نو بخښنه راته وکړه، ای الله! که ستا خوښه وي را باندې و رحمېږه. بلکېنې په یقین سره دې سوال کوي ځکه چې الله پاک مختار دی څوک یې مجبوره ولې نشي.

شفاعت د الله پاک د اذن پوري اړه لري

سفارشیان به د الله تعالی په حضور کښې د هغه د اجازې نه پرته لکه چې الله (ج) فرمایي سفارش نه شي کولی (مَنْ ذَا الَّذِیْ یَشْفَعُ عِنْدَهٗ اِلَّا بِاِذْنِهٖ.) (۱) څوک دي هغه کس چې سفارش به وکړي په نزد د ده مګر په اجازت د ده. او الله پاک فرمایلي دي:

---

(۱) سورة بقره: ۲۵۵

(قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ .... الاية (۱)
همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلي دي: (وَلَا يَشْفَعُونَ
اِلَّا لِمَنِ ارْتَضٰى) (۲) شفاعت به نه کوي مګر د هغه چا له
پاره چې الله پرې راضي شوی وي. پس دا خبره يې په
ډاګه کړه چې هر هغه څوک چې په غير د الله (ج) څخه
بللې شي، هغه نه و اکمن دی او نه ورلره د الله په
واکمنۍ کښې برخه شته او نه دی د الله لپاره معاون دی
او شیځ نشته چې سفارش يې د الله د اذن پرته کټه نه
شي رسولی.

اما پاچايان داسې نه دي، ځکه د پاچايانو په حضور
کښې سفارش کونکي کله د قدرت خاوندان وي، کله د پاچایانو
سره په سلطنت یعنې واکمنۍ کښې شريکان وي او کله د
پاچايانو سره په دولتي چارو کښې مرستيالان او کومکیان
وي. نو د غه کسان او د دوی نه علاوه نور کسان
پرته له دې چې د پاچا څخه اجازه واخلي د پاچا په ورانديې
سفارش کوي او د پاچا له خوا يې سفارش منل کيږي
او دا کله له دې امله چې پاچا ورته احتياج لري، او کله
له دې وجې نه چې پاچا ترسينه ويره حس کوي، او کله
يې ورله د هغه احسان او انعام په مقابل کښې د بدلې
او مکافات په توګه قبول چې د دوی د پاچا سره کړي وي

(۱) سورة سبا: ۲۲-۲۳ (۲) سورة انبياء: ۲۸.

بناءً دی د خپلی نبخی او خوی سفارش له دی وجی نه قبلوی چی دی خپلی خوی (نبخی) ته احتیاج لری ځکه د خوی او نبخی مخالفت یی ارو مرو په ضرور تما مینږی، د غه راز د (د) خپل نوکر سفارش هم نه ردکوی، ځکه که ردکوی یی نو د کاسه داویره پیدا کیږی چی پایه یی د ا مرحمه سرغړه ونه وکړی، او یا به ده ته په زیان رسولوکښی کوښښ وکړی.

د بندهګانو ټول خپل منځی سفارشات په همدی ترتیب سره صورت مومی، پس هیڅ یوکس د بل چا سفارش نه قبلوی مګرله دی امله یی قبلوی چی بایی ترینه تمه کیږی او یایی ترینه ویره کیږی. او الله تعالی هیڅ چاته تمه نه لری، د هیڅ چا نه د یریږی نه، او هیڅ چاته احتیاج نه لری، بلکښی هغه غنی ذات دی، او فرمایلی یی دی:

(اَلَآ اِنَّ لِلّٰهِ مَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِی الْاَرْضِ وَمَا یَتَّبِعُ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُرَکَآءَ اِنْ یَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَخْرُصُوْنَ ـ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ هُوَ الْغَنِیُّ لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) (۱)

ترجمه: خبردار یقینا د الله تعالی په اختیارکښی دی هغه څوک چی په اسمانونوکښی دی، او هغه څوک چی په ځمکه کښی دی. او تابعداری نه کوی هغه کسان چی په غیر

---

(۱) سورة یونس: ۶۶ - ۶۸

د الله نه شریکانو لره بولي، او تابعداری نه کوی دوی مگر د گمان، او نه دی دوی مگر د روغژن، اټکل کارونه کوی ... وایی دوی نیولی دی الله تعالی ولد (نازولی) پاك دی الله تعالی، دی بې نیازه دی، خاص د ده لره دی هغه څه چې په آسمانونو کښې دی او هغه څه چې په ځمکه کښې دی.

او د مشرکانو څې کوم سفارشیان نیولی دی دوی د هم دغو مشرکانو له خوا سفارشیان کښل کیږی، الله تعالی فرمایلی دی:

(وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ - (۱)

ترجمه: او بندګی کوی داخلق په غیر د الله نه د هغه څیا چې نه ضرر رسولی شی د دوی ته او نه نفع رسولی شی دوی ته، او وایي دوی چې دا کسانت سفارشیان زمونږ دی د الله تعالی په دربار کښې، ووایه نه آیا تاسو خبر ورکوئ الله تعالی ته د هغه څه چې نه دی پوهه په هغې باندې په آسمانونو کښې او نه په زمکه کښې (یعني داسې شی هیڅ نشته)، پاك دی الله تعالی او بېرلوی دی له هغو اشیاؤ څخه چې دوی یې شریکوی د الله (ج) سره. او هم دا ډنګه الله تعا

(۱) سورة یونس: ۱۸

فرمایلی دی:

(فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ قُرْبَانًا اٰلِهَةً ط بَلْ ضَلُّوْا عَنْهُمْ وَذٰلِكَ اِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ-) (۱)

ترجمه: پس ولې مرسته و نه کړله دوی سره هغو چې نیولي وو دوی هغوی لره معبودان بې له الله نه د پاره د نژدې والي الله ته بلکښې ورک شول (دعنا ئې) په وخت کښې، له دوی څخه او هم دا دی دروغ د دوی او هغه څه چې تړی یې دوی (پرالله) -

او د مشرکانو د عقائدو نه د خبر ورکولو په لړکې یې داسې فرمایلي دي:

(مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَآ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى الآیه (۲)

ترجمه: (او وېل دوی: عبادت نه کوو مونږ د دوی مګر د دې له پاره چې نژدې کړي دوی مونږ الله تعالیٰ ته په مرتبه د قرب کښې-

د غه راز الله تعالیٰ فرمایلي دي:

(وَلَا يَأْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًا-) الآية (۳)

او هم دا رنګه یې فرمایلي دي:

(قُلِ ادْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُوْنِهٖ

---

(۱) سورة احقاف: ۲۸ (۲) سورة زمر: ۳ (۳) ال عمران: ۸۰

فَلَا يَمْلِكُوْنَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيْلًا. اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ يَبْتَغُوْنَ اِلٰى رَبِّهِمُ الْوَسِيْلَةَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ وَيَرْجُوْنَ رَحْمَتَهٗ وَيَخَافُوْنَ عَذَابَهٗ اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوْرًا. (۱)

مګر سفارش والا او دعا کونکی صرف هغه ړول سفارش او دعا کولی شی دکوم په باره کښی چی ورته اجازه شوی وی، پس دی هغه ړول شفاعت نه شی کولی دکوم څخه چی منع راغلی یی، لکه د مشرکانو په حق کښی سفارش کول او ورله بخښنه غوښتل شو، الله تعالی فرمایلی دی:

(مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ يَّسْتَغْفِرُوْا لِلْمُشْرِكِيْنَ وَلَوْ كَانُوْٓا اُولِيْ قُرْبٰى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ، وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ اِبْرٰهِيْمَ لِاَبِيْهِ اِلَّا عَنْ مَّوْعِدَةٍ وَّعَدَهَآ اِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهٗٓ اَنَّهٗ عَدُوٌّ لِّلّٰهِ تَبَرَّاَ مِنْهُ اِنَّ اِبْرٰهِيْمَ لَاَوَّاهٌ حَلِيْمٌ.) (۲)

ترجمه: نه دی روا پیغمبر لره او نه مسلمانانو لره چی بخښنه وغواړی د مشرکانو له پاره اګر که وی دوی خاوندان د خپلوۍ پس له هغې نه چی ښکاره شو دوی ته چی دوی دوزخیان دی، او نه وه بخښنه غوښتل د ابراهیم (ع) د پلار

(۱) بنی اسرائیل: ۵۷ (۲) التوبة: ۱۱۲، ۱۱۳ -

پلار له مکر په سبب د وعدی وه چی کړی یی وه (پلار) هغه وعده د ده (ابراهیم) سره یس هر کله چی ښکاره شوه ابراهیم ته چی دی دښمن د الله دی نو بیزار ه شو هغه نه بیشکه ابراهیم خامخا ډیر نرم زړی او صبر ناک ؤ - او دغه ډول الله تعالی د منافقانو په هکله فرمایلی دی:

(سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ) (۱)

ترجمه: برابره خبره ده په حق د دوی کښی که ودغواړی ته بخښنه د دوی له پاره (وکه یی) و نه غواړی د دوی له پاره، هیڅ کله به و نه بخښی الله دوی لره.

او په صحیح حدیث کښی ثابته شوی ده چی الله پاک خپل پیغمبر د مشرکانو او منافقانو په حق کښی د بخښنی غوښتلو څخه منع کړی دی، او د دی خبری څخه یی خبر ورکړی دی چی دی (الله) د وی ته بخښنه نه کوی او فرمایلی یی دی:

(اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَّشَآءُ) (۲)

ترجمه: یقینا الله پاک نه بخښی چی شرک او کړی شی د هغه سره، او بخښی هغه گناهونه چی کم دی د دینه هغه چالره چی اراده و فرمایی د مغفرت یی. د غه ډول

---

(۱) منافقون: ۶ (۲) سورة النسآء: ۴۸ -

فرمایلي دي:

﴿ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴾ (۱)

ترجمه: او هیڅ کله مه کوه مونځ (د جنازے) په هیڅ تن له د غو (منافقانو) چې مړشي، او مه دریږه په قبر د ده (د دعاء استغفار، یا تدفین د اهتمام له پاره) بیشکه دغه (منافقان) کافران شوي دي په الله تعالیٰ او په رسول د هغه، او مړه شوي دي د دي په داسي حال کښي چې دوی نافرمان وو۔ همدا رنګه الله تعالیٰ فرمایلي دي:

﴿ ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ (۲)

ترجمه: وبولئ تاسي خپل رب لره (هر وخت) په زارئ عذرا او په پټه سره بیشکه چې الله نه خوښوي تیریدونکي (له شرعي حدودو نه په دعا کښي)۔ او په دعا کښي شرعي حدو د څخه تجاوز دا دي چې بنده د الله پاك څخه د هغه کارکول غواړي چې الله پاك هغه کار نه کوي د مثال په توګه دي نبي نه دي او د الله پاك څخه د پیغمبرۍ مقام غواړي، یا د مشرکانو له پاره د مغفرت سوال کوي او داسي نور شو او یا دا چې د الله پاك څخه د ګناه او د

(۱) سورة توبه: ۸۴ (۲) اعراف: ۵۵

معصیت سوال کوی لکه په کفر، فسق او نافرمانی کولو سره د الله (ج) نه د کومک غوښتنه کوی، پس سفارش کونکی هغه څوک دی چې الله پاک ورته د سفارش کولو اجازه کړې وی، او بیا دی هغه ته د ګناه غوښتنه کول شوی په دغه غوښتنه (دعا) کښې ګناه نه وی، که چرته یوتن یی داسی څه وغواړی چې ورله مناسب نه وی نو بیا په هغې باندې ټینګار نه کوی لکه چې هغوی په هغې باندې د ټینګار کولو څخه لکه چې الله تعالی فرمایی معصوم ردی:

(اِنَّ ابْنِیْ مِنْ اَهْلِیْ وَاِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَ اَنْتَ اَحْكَمُ الْحٰكِمِیْنَ.) (۱)

ترجمه: بیشکه ځما ځوئ زما د اهل څخه دی، او بې شکه وعده ستا سو حقه ده، او ته پیر لوی حکم کونکی یی، بیا الله پاک وفرمایل:

(یٰنُوْحُ اِنَّهٗ لَیْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهٗ عَمَلٌ غَیْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْئَلْنِ مَا لَیْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ اِنِّیْ اَعِظُكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِیْنَ. قَالَ رَبِّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ اَنْ اَسْئَلَكَ مَا لَیْسَ لِیْ بِهٖ عِلْمٌ وَ اِلَّا تَغْفِرْ لِیْ وَ تَرْحَمْنِیْ اَكُنْ مِنَ الْخٰسِرِیْنَ). (۲)

ترجمه: ای نوحه! یقینا دی ستا د اهل څخه نه دی

---

(۱) سورة هود: ۴۵ (۲) هود: ۴۶، ۴۷

ځکه چې دی د داسې عمل والا دی چې نیت نه دی، پس دُعا مه غواړه زمانه د هغه چا په باره کښې چې نشته دی تا لره ده هغه (د ایمان) په باره کښې یقین بیشکه زه پند درکوم تا ته چې (نه) شې ته له جاهلانو ځنې وویل ده: (نوح) ای ربه ځما! یقینا زه پناه غواړم پتا سره له دی چې سوال وکړم له تا نه د هغه چا په باره کښې چې نشته ما لره د هغه په ایمان باندې یقین او که ته بخښنه و نه کړې ماته او رحم و نه کړې په ما باندې نو شم به زه له زیان کارانو نه ـ

او هر سفارش کونکی، او د عا والا چې د الله پاک په دربار کښې سوال او سفارش او دعا د الله تعالیٰ د قضا قدر او مشیت پوری اړه لری پس د الله هغه ذات دی چې قبلونکی د سفارش دی او اجابت کونکی د دعا دی او هغه ذات دی چې د سبب او مسبب دواړو خالق دی او د دعا د هغو اسبابو د جملې ځنې ده کوم چې د الله تعالیٰ له طرفه مقدر شوی دی ـ

پس کله چې حقیقت په دی ترتیب سره دی بیا نو محض اسباب مؤثر کنړل بې له دی چې مؤثر حقیقی ته یې نسبت وشی، شرک فی التوحید گنړل کیږی او د سبب ځنې په دی وجه کار نه اخستل چې په دې برخه کښې یې سببیت ثابت نه دی دا د عقل تنقیص

او نیمګړتیا وجه ده او په ګلي توکه داسباب وخته ستړګی پښتول چې هیڅ وجود نه لري داد شریعت بې اعتباره کول او ورباندې داغ لګول دي، بلکښې په بنده باندې دالازم دي چې دي په متوکل علی الله او سیږي او دده څخه په سوال او غوښتنه کوي او امید په ترینه ساتي او دا ځکه چې الله پاك دبنده دمشکل دحل له پاره د مخلوق دعا او ځینو نورشیانو چې خوښ وي اسباب مقرر کړي دي ـ

دادنې په حق کښې دا علی له طرفه دعا غوښتل او دغه راز بالعکس دواړه مشروع طریقې

دعا غوښتل یوه مشروع اوجائزه طریقه ده چې لوړې مرتبې خاوندیې د ټیټې درجې د ښتن له پاره کولې شي او د ټیټې درجې والا یې د لوړې درجې خاوند په برخه کښې کولی شي لکه چې دا نبیاؤ علیهم السلام څخه به دشفاعت او دعا غوښتنه کیدله او دغه راز مسلمانانو دا ستسقاء یعنې دباران کیدلو په برخه کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه دسفارښت او دعا غوښتنه کړې وه (۱) او همدا رنګه بیا د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه بعد عمر رضي الله عنه او نورو مسلمانانو په ګډه سره د

---

(۱) دادا علی له طرفه د ادنې په حق کښې د دعا کولو مثالونه وو.

استسقیٰ په باره کښې د نبي علیه السلام تره عباس رَضِیَ الله عنه د دعاکولو له پاره غوږه که او ورپاندې یې کړه - د عنه د دل خلك به د قیامت په ورځ انبیاوو علیهم السلام څخه د شفاعت غوښتنه کوي چې محمد رسول الله صلی الله علیه وَسَلم په دوئ کښې ډک دو سفارش کوونکو سرداردی، او دیو شمیر خاصو سفارشونو ویاړ هم د هَمِ ده په برخه دی، امّا د دې سره سره بیا هم په صحیحو کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه دا خبره ثابته ده چې ده فرمایلي دي: (۱)

«اذا سمعتم المؤذّن فقولوا مثل مایقول ثم صلوا علیّ فانه من صلی علیّ مرة صلی الله علیه عشرا ثمّ سَلوا الله لی الوسیلة فانها درجة فی الجنة لاتنبغی الا لعبد من عباد الله وأرجو ان اکون ذلك العبد فمن سأل الله لی الوسیلة حلت له شفاعتی یوم القیامة». (۲) یعنی کله

چې تاسې د مؤذن څخه اذان آورئ نو تاسې ورسره هغه څه و وایئ چې هغه یې وايي (د آذان کلمات ورسره تکرار وئ) او بیا ورته پر ما باندې درود ووایئ څکه هغه

---

(۱) دادلیل له پلوه د اعلی درجې د غوښتنې له پاره د دعا غوښتلو مثالونه ذکر کیږي. (ژباړن) -

(۲) دا یوازې مسلم روایت کړی دی -

څوک چې پرما باندې يو وار درود ووايي الله پاک په هغه باندې لس کرتې درود وائي بيا ورپسې د الله تعالى څخه زما له پاره وسيله وغواړي حکه د غه وسيله په جنت کښې يوه درجه ده چه د الله تعالى د بندګانو څخه د يو بنده له پاره اختصاص شوی ده، او زه هيله کوم چې د غه بنده زه وو وسم پس څوک چې زما لپاره د الله پاک څخه وسيله او غواړي نو د قيامت په ورځ زما د شفاعت له پاره مستحق وګرځيده.

د غه راز عمر رضی الله عنه چې کله د عمرې کولو لپاره تللو او رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته په څخه بښه ويله نو عمر رضی الله عنه ته يې وفرمايل: (يَا أَخِي لَا تَنسَنِي مِنْ دُعَائِكَ.) (۱) ای روروره که! ما په د عاکښې له ياده مه او باسه.

پس نبي عليه السلام د خپل امت څخه غوښتې دي چې د ده له پاره دعا وغواړي، ليکن د غه غوښتنه د دې جهلې څخه نه ده چې دی کېنې د خپلو امتيانو څخه سوال کوي بلکښې دی دوی ته په دې باندې د اسې امر کوی لکه څرنګه چې دی ورته د نورو نيکو اعمالو په باره کښې په کومو چې ثواب حاصليږي، امر کوي، د رسول الله صلى

---

(۱) د دې حديث په سند کښې عاصم بن عبد الله دی او هغه ضعيف دی.

الله علیه وسلم له پاره دخپلو امتیانو په ټولو اعمالوکښې
چې د دوی له خوا تر سره کیږی د دوی په شان اجرکئ
ځکه د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابته ده چې
ده فرمایلی دی: مَنْ دَعَا اِلیٰ هُدٰی .... الخ

یعنی چا چې د نیکئ په لوری بلنه ورکړې نو ده لپاره
دهغو کسانو د ثواب په اندازه اجردئ چې د ده تابعداری
وکړې بې له دی چې د دوی په اجرکښې څه کمروالئ راشئ
او څوک چې د ګمراهئ په لوری بلنه ورکوی نو پر ده
باندې به د هغه چا د ګناه په اندازه ګناه پیټې کیږی
چې د ده پیروی کړې وی بې له دی چې د دوئ د ګناهونو
په بارکښې څه کمروالئ راشی۔

پس په داسی حال کښې چې رسول الله صَلی الله
علیه وسلم د هر نیک عمل په لوری خپل امت ته بلنه ورکړې
ده، نو د ده له پاره د دوئ په ټولو هغو اعمالوکښې
چې په هغې کښې د ده تابعداری کړې دی، د دوئ
په شان اجردی۔

د غه رنګ کله چې دوی په رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
باندې درود وائې، نو الله پاک په هریو هغوئ
باندې لس ځلی درود وائې رحمت لیږی، او د رسول الله
صلی الله علیه وسلم له پاره د دوئ د اجر په شان اجر حاصلیږئ
او دا خرګنده خبره ده چې الله پاک د رسول الله صلی الله علیه وسلم

په حق کښې د دوی د دعا اجابت کوي، او شك نشته چې الله تعالی د دغه دعا په واسطه سره دوی ته ثواب یعنی بدله ورکوي، اوکومه فائده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته رسیږي هغه د دغه دعا په واسطه سره د الله تعالی د لوري نعمت ګرځي.

دُعا داعي او مَدعوُّ له دُواړو ته ګټه رسوي

د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه په صحیح حدیث کښې ثابته ده چې ده فرمایلي دي: داسې یو سړی نشته چې دی د خپل ورور له پاره په غیاب کښې دُعا کوي مګر دا چې الله پاك هغې له یوه فرښته مقرره وي چې هر واری دی د خپل ورور له پاره کومه دعا کوي نو د غه مقرره شوی فرښته وائي: آمین او ستا له پاره دي هم دومره وي.

په یو بل حدیث کښې راغلي دي: « اَسْرَعُ الدعاءِ دعوة غائبٌ لغائبٍ » (۱) یعنی ډیره زیاته د قبول د دعا په غیاب کښې د یو چا له پاره دعا کول دي.

پس د بل له پاره په دعا غوښتلو سره داعي (دعا کونکی) او مدعوُّ له (د چا له پاره چې دعا غوښتل کیږي) دواړو

---

(۱) منذري، ذهبي، او نورو حدیث پوهانو د غه حدیث ضعیف بللي دي.

ته کته رسیږی اګرچې دعاکونکی په دتبه کښې د هغه چا چې دعاوس له غوښتل کیږي تیټ هم وی، له دې امله مؤمن چې کله دخپل ورور په حق کښې کومه دعاکوی نو په هغې سره هم ده ته فائده حاصلیږی او هم پری هغه چاته فائده رسیږی چې دعا ورله غوښتل کیږي۔

پس چاچې بل ته ویل: زما له پاره دعا وکړه او په سره یې خپل ځان او د عاکونکی دواړو ته کته رسو ل مقصد وی، نو دې او هغه مسلمان ورور یې دواړه د نیکۍ او تقوی په برخه کښې د یو بل مرستیالان وګرځیدل ځکه ده خپل دعاکونکی ورور د مطلوب په لوس د هڅاوه او د هغه څه ترسره کولو ته یې متوجه که چې د دواړو له پاره پکښې فائده او ګټه ده۔

پس غوښتونکی په دعا سره د داسې فعل چې دواړو ته پکښې فائده وی د هغه چا په شان دی چې بل ته په نیکۍ او تقوی سره امر کوی چې بیا مامور ته د دغه عمل په انجامولو سره هم ثواب رسیږی او آمرته هم د دثواب په اندازه ثواب حاصلیږی ځکه چې دغه مامور یې دی نیک عمل ته رابللی دی؛ او بالخصوص د هغو دعاګانو په برخه کښې لکه چې الله تعالیٰ فرمایلی دی بنده ته مامور کړی شوی دی: (وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) (۱)

(۱) سورة محمد: ۱۹

ترجمه: او بخښنه اوغواړه دګناه خپلې او د پاره د مؤمنانو سړیو او مؤمناتو ښځو په دې کښې الله پاک په استغفار سره امر کړی دی او بیا یې فرمایلي دی:

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِیْمًا

(۱) - ترجمه: او که چیری دا چې له کوم وخت چې ظلم وکړ دوی په ځانونو خپلو راغلي وی تا ته پس بخښنه غوښتې وی دوی له الله څخه او بخښنه غوښتې وی پیغمبر د دوی له پاره نو خامخا به موندلې وو دوی الله تعالیٰ لره ښه قبلوونکی د توبې ډیر رحم والا.

په دې آیت کښې الله پاک دعا موخلقو دا ستغفار او د دوی په حق کښې یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا ستغفار دواړو ذکر کړې دی، او په هغه بل آیت کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د دعا امر شوی دی چې دعا د مؤمنانو سړیو او مؤمناتو ښځو له پاره بخښنه او غواړه ولې دا خبره دیاوونې وړده چې الله پاک مخلوق ته د دعا امر نه دی کړې چې دوی د خپل مخلوق له پاره دا سې شی سوال وکړي چې الله پاک مخلوق ته په هغې سره د سوال کولو امر نه وی کړې بلکښې الله پاک چې بنده ته د کوم شی امر کړی دی هغه فعل دی او کتره دی تعمیلول یې د الله تعالیٰ عبادت او طاعت دی

---

(۱) سورة النساء: ع ۲

او د فاعل په حق کښې د اصلاح، سعادت او دغه راز الله تعالیٰ ته د نژدې والي وسیله او سبب دی.

پس کله چې دی د غه فعل ترسره کړي نو د الله پاک د لورېنې د لوی احسان او انعام (پېرزوینې) مستحق وګرځي او د ټولو نه ستر احسان چې الله پاک په بندګانو باندې د هغې پېرزوینه کړې ده هغه د ایمان د قبلولو په برخه کښې ورته هدایت او توفیق ورکول دي چې د غه ایمان د قول او عمل څخه عبارت دی او د طاعتونو او نیکیو په کولو سره زیات والی مومي، نو هر کله چې بنده د خیر کار رښتیا عمل وکړي، نو په ایمان کښې یې زیادت راشي او دا هغه حقیقي انعام دی د کوم یادونه چې د الله تعالیٰ په دې مبارک قول کښې شوې ده:-

(صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ -) (۱)

ترجمه: (لار) د هغو کسانو چې تا انعام کړی دی په هغوی باندې. او دا رنګه د الله تعالیٰ په دې قول کښې یادونه شوې ده:

(وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) - (۲)

ترجمه: او هر څوک چې د الله او د الله د رسول ومني نو دغه کسان به (په جنت کښې) د هغو کسانو سره وي چې

(۱) فاتحه: ۷ (۲) نساء: ۶۹

انعام کړی دی الله پرمخلوق باندی۔

اماداخبره چی ددنیا نعمتونه پرته له دین څخه نعمتونه دی اوکه نه دی، په دیکښی زمونږ د مسلك د علماوو او نورو علماوو دوه مشهور قوله دی چی تحقیق له مخی د نیوی نعمتونه من وجه نعمتونه بلل کیږی اگرچی من وجه تامه نعمتونه نه شمیرل کیږی۔

ولی دینی نعمتونه کوم چی حصول یی په کار دی دا هغه څه دی چی الله پاك یی په کولو سره امرکړی دی اود واجبو او مستحبو څخه عبارت دی، پس دا د خیرمنفه اموردی چی طلب یی د مسلمانو په اتفاق سره ضروری خبره ده، او د اهل السنة والجماعة په نزد باندی اصلی او حقیقی نعمت دی، ځکه د دوی په نزد باندی الله هغه ذات دی چی بنده ته یی نعمت د نیك عمل په ترسره کولو سره حاصلیږی۔

په دی ځای کښی مقصد دادی چی الله پاك مخلوق ته لا د الله څخه د مخلوق په برخه کښی اصول د هغه څه په باره کښی د سوال کولو امرکړی دی چی په هغی کښی د مخلوق له پاره خیر او فائده وی چی هغه یا واجب دی یا مستحب دی ځکه چی الله تعالی مخلوق څخه د دینه پرته بل څه نه غواړی، پس بل چا ته په څنګه اختیار

ورکړی چې له دغه څخه دی د دینه (واجبو او مستحبو نه) په غیر بل څه وغوښتل شي! بلکښی الله تعالیٰ په بنده د ضرورت نه پغیر د بنده څخه د مال غوښتل هم حرام او ممنوع کړځولی دی۔

او س په دی لړکښی د دعا غوښتونکی نیت ته کتل پکار دی چې نیت یې څنګه دی، که مقصد یې په دعا سره امر بالدعاء (دعا کونکی) ته او یا دځان او دعا کونکی دواړو له پاره فائده رسول وُ، نو په دی سره د دعا غوښتونکی ته ثواب حاصلیږی، او که چیرته یوازې خپل مطلب حاصلول یې مقصد وُ، لکه دا چې مامور بالدعاء (دعا کونکی) ته یې ګټه ورسیږی، نو دا یوازې د ده د نفس تقاضا پوره کول دی او بس۔

په دغه ډول سوال کولو سره الله پاک بیخی امر نه کوی، بلکښی د دغه راز سوال څخه یې نهی کړی ده ځکه چې دا دمخلوق په حق کښی داسی یو سوال دی چې د چا له پاره پکښی د مصلحت او ګټې د سولو کوم قصد نه دی شوی، او حال دا چې الله پاک مونږ ته امر کوی چې د ده ته راجع شو، بنده ګی یې وکړو او د بندګانو سره یې په نیکۍ او احسانات کولو سره مشغول او و سو۔

په دغه ډول سوال کښی د دغو مقاصدو څخه د یو قصد هم نه دی شوی نه پکښی الله تعالیٰ ته د راجع کیدو

دعا او صلوٰة قصد شوی دی او نه پکښی مخلوق سره احسان کول، لکه ذکوٰة اداکول شو په نظر کښی نیول شوی دی.

اگرچی بنده د دغه ډول سوال په کولو سره نه گناه کارېږی اما بیا هم مامور به، او ما یؤذن له فیه، یعنی هغه شی چی بنده ته یی د کولو امر شوی دی، او هغه شی چی بنده ته پکښی صرف اجازه حاصله ده یو شان نه دی بلکښی د واړه په ځنل منځ کښی یو د بل سره توفیر او فرق لری.

د مثال په توگه استرقاء، یا د دم اچولو غوښتنه شوه، ځکه د غه کار اگرچی جائز دی خو بیا هم رسول الله صلی الله علیه وسلم په یو حدیث کښی فرمایلی دی: آو یازره کسان داسی دی چی بی له حساب څخه به جنت ته داخلیږی او هغه داخولک دی چی استرقاء یعنی د رقیی او دم طلب نه کوی ر مقصد دا دی چی، د دی د ضرورت په وخت کښی د رقیی د طلب څخه کوم چی صرف ما یؤذن له فیه دی او د رخصت په درجه کښی قرار لری د وسیلی په توگه استفاده نه کوی بلکښی د توکل څخه کوم چی اعلی او لوړه درجه مقام لری کار آخلی.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رح وایي: د دی مسئلی په هکله مابل ځایي کښی په تفصیل سره بحث کړی دی او په

دی ځای کښی مقصد دا دی چی هرڅوك د الله او د الله د مخلوق ترمنځ داسی واسطی ثابته وی لکه څرنګه چی د مجازی پاچایانو او رعیت ترمنځ وجود لری، نو هغه د دغه عقیدی په لرلو سره د اسلام څخه خارجیږی او مشرك ګرځی، ځکه داد هغو مشرکانو عقائد دی چاچی د بتانو عبادت او بندګی کوله او ویل به یی:

دا (بتان) د انبیاوو او نیکانو بندګانو تصاویر او شکلونه دی او الله ته د تقرب حاصلولو له پاره زمونږ وسیلی دی! همدارنګه دا هغه ډول شرك دی چی الله تعالی د هغی په وجه په نصرانیانو باندی ردکړی دی او فرمایلی یی دی:

((اِتَّخَذُوْٓا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَالْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَآ اُمِرُوْٓا اِلَّا لِيَعْبُدُوْٓا اِلٰهًا وَّاحِدًا لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ سُبْحٰنَهٗ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ)) (١)

ترجمه: اختیارمند جوړکړی دی، دوی ملایان او پیران خپل دا حکامو (د حلالوا و حرامو) په غیر د الله تعالی نه، او مسیح ځوی د مریم او حکم نه ؤ شوی دوی ته مګر دی خبری چی بندګی دی وکړی دوی خاص د معبود کاریو، نشته دی لائق او حقدار د بندګی په غیر له ده نه، پاك دی الله تعالی د هغی نه چی دوی یی ورسره شریك ګرځوی.

(١) سورة التوبة: ٣١ -

د غه راز د الله تعالیٰ څخه په مستقیمه توګه د سوال کولو په برخه کښې الهی فرمان داسې راغلی دی:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ (۱)

ترجمه: او هر کله چې پوښتنه وکړي له تا څخه بندګان زما له حال زما څخه نو بيشکه زه نژدې يم قبلوم د عاد دعا کوونکي کوم وخت چې وغواړي له ما څخه پس و د منې حکمونه زما او ايمان دې راوړي پر ما يقين دې وکړي په قبول د دعا سره) بنا يي چې د دوي په سمه لاره محکم پاتې شي -

همدا رنګه الله تعالیٰ فرمايلي دي.

﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَب﴾ - (۲)

ترجمه: پس کله چې فارغ شي (د تبليغ يا لمانځه څخه) نو ځان ستړی کوه (په عبادت يا دعا کښې) او خپل رب ته رغبت او زاری کوه -

همدا رنګه الله تعالیٰ فرمايي: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّا إِيَّاهُ﴾ (۳)

ترجمه: او کله چې تکليف ورسيږي تاسو ته په دريا ب کښې نو هير شي ستاسو نه هغه څوک چې تاسو يې په حاجتونو کښې په غير د الله تعالیٰ نه را بولئ - او همدا رنګه الله پاک

---

(۱) بقره: ۱۸۶ (۲) الم نشرح: ۷-۸ (۳) الاسراء: ۶۷

فرمایلي دي:

(اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ)-(١)

ترجمه: بلکښې هغه څوك (غوره دی)، چې قبلوي سوال د عاجز (بیکس او ناقرار) کله چې او بولي دغه مضطر هغه لَه او لري کوي سختي او گرځوي الله تاسو لره خلیفه گان په زمکه کښې.

دغه راز الله تعالی فرمايلي دي:

يَسْئَلُهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِىْ شَاْنٍ) (٢)

ترجمه: سوال کوي د الله تعالی څخه هر هغه څوك چې په آسمانونو او ځمکه کښې دي هره ورځ الله په يو بل شان کښې دی.

په الله باندي توكل او يوازي د الله تعالی څخه ويره او اميد سا تل د توحيد څخه عبارت دي

شك نشته چې الله پاك د خپل مبارك كتاب په ذريعه سره هم د شرك جرړې قطع کړی دی او هم يې په دغه کتاب کښې د توحيد د دغه ډول پوره وضاحت او بيان کړي دی، او د په دې خاطر چې هيڅ يو کس د الله تعالی څخه پرته په بل

(١) نمل: ٦٢ ـ (٢) رحمن: ٢٩ ـ

هیڅ چا باندی تو کل وکړی، نه تر بنه امید و ساتی او نه تر بنه ویریږی، الله تعالیٰ په دی هکله داسی فرمایلی دی:

(فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ط (۱)

ترجمه: پس مه ویریږی تاسو د خلقو نه او ویریږی له ما څخه او مه اخلی څما په ایاتونو باندی بیه له لږه (دنیا)

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ). یعنی دغه جاسوس یقیناچی شیطان دی تاسی دخپلو ملګرو څخه ویره وی. (فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ) (۲)

پس مه ویریږئ له هغوی نه، او له ما نه ویریږئ که چیری یئ تاسی مؤمنان. یاځکه چی تاسو مؤمنان یئ.

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایی:

(أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً). (۳)

ترجمه: آیا نه دی کتلی تا (ندی رسیدلی تا ته حال د) هغو کسانو چی وو ویلی شو دوی ته: بند کړی تاسو لاسونه خپل او قائموی یعنی سم اداکوئ لمونځ او ورکوئ تاسی زکوة

---

(۱) مائده: ۴۴ - (۲) آل عمران: ۱۷۵ - (۳) النساء: ۷۷

نو کله چې فرض کړی شو په دوی باندی جنګ، په دی وخت کښې یوه پوله له دوی نه ویریدله له خلقو نه په شان د ویرې د دوی د الله نه، بلکښې ډیرز یات د ویرې له دنه.

دغه رسول الله پاک فرمایلی دی.

(اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسٰجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ)۔ (۱)

ترجمه: بیشکه چې آبادوی مساجد یعنی جوماتونه د الله تعالیٰ هغه څوک چې ایمان یې راوړی دی په الله او په ورځ آخرت او سمویې اداء کړی دی لمونځ او ورکړې یې دی زکوة او نه دی ویری د لې مګر د الله نه یعنی په غیر د الله څخه د بل چانه نه دی ویریدلی.

پس دا خبره څرګنده شوه چې اطاعت په الله او د الله د رسول دواړو کیږی، او ویره به یوازې د یو الله څخه کیدای شی.

همدارنګه الله تعالیٰ فرمایلی دی:

(وَلَوْ اَنَّهُمْ رَضُوْا مَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ وَقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ سَيُؤْتِيْنَا اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَرَسُوْلُهٗٓ اِنَّآ اِلَى اللّٰهِ رٰغِبُوْنَ)۔ (۲)

ترجمه: او که دوی خوشحاله شوی وای په هغه

---

(۱) التوبة: ۱۸ (۲) التوبة: ۵۹

چې ورکړې ژ د وی ته الله تعالیٰ او رسول د هغه، او دوی ویلي وای چې کافي (بس) دی مونږ لره الله تعالیٰ زردی چې را به کړي مونږ ته الله تعالیٰ د فضل خپل نه او رسول د دغه الله (له بل غنیمته) .

او د الله تعالیٰ د دی قول نظیر د الله پاك د غه مبارك قول دی چې فرمایي:

(اَلَّذِيْنَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيْمَانًا وَّ قَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيْلُ.) (۱)

ترجمه: دا هغه کسان دي چې وویلي دوی ته خلقو (جاسوس) یقینا خلقو یعنی کافرانو را ټول کړي دي ستاسي د مقابلي له پاره ډیر لښکرونو و یریږئ له دوی نه پس د غه و یرو لولا زیات کړ ایمان د دوی، او دویل دوی: بس دی مونږ لره الله تعالیٰ او دی ښه کارساز دی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل امت ته د توحید د غه قسم په کامله توګه ثابت او روښانه که او د شرك ټول اسباب یي په خپل امت کښې محوه او نابود کړل او دا له دې امله چې د غه پول توحید زمونږ د دې قول تثبیتونکي دي چې وایو.

(لا اله الا الله) نشته دی لائق د بندګی او عبادت

---

(۱) آل عمران: ۱۷۳ .

مګر یو الله دی یعنی د الله پاک نه په غیر بل څوک د عبادت او بندګۍ ور نه دی، ځکه (الله) هغه ذات دی چې زړونه ورته په کمال محبت، تعظیم، درنښت، احترام، امید او خوف سره تسکین له پاره پناه وروړي -

رسول الله صلی الله علیه وسلم په دې برخه کښې زښت زیات تاکید وکړ او حتی چې خپلو امتیانو ته یې وفرمایل: (لا تقولوا ماشاء الله وماشاء محمد) یعنی داسې مه وایئ که د الله خوښه وي او د محمد ص خوښه دي بلکښې داسې وو وایئ: ماشاء الله ثم شاء محمد) که د الله خوښه وي او بیا د محمد ص خوښه وي.

یو څل یو سړي رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: که د الله خوښه یې او ستا خوښه یې، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: (اجعلتني لله ندا، آیا زه دې الله شریک وګرځولم ؟ داسې ووایه: (ماشاء الله وحده) که د یو الله خوښه وي. (۱)

---

(۱) په اوسني وخت کښې د ډیرو زیاتو خلقو د خولو څخه په ناپوهۍ سره دغه ډول ناروا اقوال زیات را ووځي او بیا خصوصًا په هغه وخت کښې چې تملق او غوړه مالي ورسره مل شي نو د واکګ خاوندانو او هغو کسانو ته چې ورته په مادي لحاظ سره اړتیا لري په خطاب کښې وایي: خدای او ته به دا کار کوی، په خدای او تا باندې دا کار شو، که د خدای او ستا خوښه وي، نو دا کار کیږي، په خدای

(پاتې ص ۷۱)

دغه راز رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

څوک چې لو ړه قسم کوي نو هغه دي په الله سره قسم یاد کړي او یا دا چې چُپ د دي. همدا رنګه یې فرمایلي دي: چا چې د الله پاک نه په غیر په بل څه باندې لوړه وکړه نو هغه د شرک مرتکب وګرځیده یعني د الله پاک سره یې شریک پیدا کړو -

دغه دول رسول الله صلی الله علیه وسلم ابن عباس رضي الله عنه ته وفرمایل: کله چې سوال کوي نو د الله نه یې اوکله چې د مرستې غوښتنه کوي نو د الله څخه مرسته غواړه او وچ شوي دي قلم، یعني فارغ شوي دي د هغه څه د لیکنې څخه چې څخه چې څکښني دي را تلونکي دي، او ته ور سره محنځ کیږي، یعني کوم شي چې تاته در رسیږي هغه مقدر شوي دي، که ټول خلق تاته د نفع رسولو کوښښ وکړي تاته ګټه نشي رسولي مګر هغه شي چې الله پاک ستا دپاره لیکلي وي، او که چیرته ټول خلق د دې خبرې کوښښ وکړي چې تا ته نقصان او زیان در ورسوي نو تا ته نقصان نه شي در رسولي مګر هغه شي چې الله پاک ستاد ضرر له پاره لیکلي وي -

(یاقي ملا) او تا باندې هم سپارلي دي، خدای اد تاته هم سپارلي دي. د دغه حدیث له مخې دغه دول اقوال شرعاً ناروا دي ځان ساتنه ورنه ضروري ده - (ژباړن)

د غه پول رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی:
زما د توصیف په برخه کښی د و مره افراط مه کوی
لکه څو مره چی نصرانیانو د عیسی بن مریم په برخه
کښی کړی ؤ، بیشکه زه بنده یم ما ته د الله بنده او
د هغه رسول و وایئ. همدا رنګه یی فرمایلی دی:
الله! ته زما قبر بُت و نه ګرځوی چی عبادت یی شروع شی
د غه پول رسول الله فرمایلی دی: زما په قبر
باندی اختر (خوشالی او میله) مه جوړوئ، پرما باندی
درود اووایی، بیشکه ستاسی درود د هر ځای کښی چی
یاستی ما ته را رسیږی.
همدا غه پول رسول الله صلی الله علیه وَسَلم د خپل
مرض په حالت کښی وفرمایل: په یهودو او نصاراؤ دی
د الله لعنت وی د دی د خپلو انبیاوو د قبرو نو څخه
مساجد جوړ کړی ؤ- د ه خپل امت د هغه پول افعالو
او مراسمو د اجراکولو څخه ویرولو کوم چی د یهودانو
او نصرانیانو له خوا په دی برخه کښی منځ ته راغلی ؤ.
اُمّ المؤمنین عائشه رضی الله عنها وایی:
که دا ویره نه وای چی خلق به بیا د رسول الله صلی
الله علیه وسلم د قبر نه مسجد جوړ کړی نو حتما به یی قبر
مکشوف یعنی ښکاره وای او کوم حائل یا پرده به یی
نه درلی، لیکن دا بد کار دی چی قبر یی ښکاره شی او مسجد

تر ینه جوړ شی.[1] «شیخ وایی» دا یو وسیع باب دی چې زښت زیات دلائل پکښې وجود لري.[2]

---

(۱) لکه چې په فتح الباري کښې ذکر دی مراد په دی سره د کور څخه د باندی د فن کیدل دی.

(۲) بټول هغه احادیث چې معنایي څکښې ذکر شوه د سند په لحاظ سره جید او کره دی.

(په روستنی حدیث کښې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په یهودو او نصاراؤ باندی لعنت ویلی دی سبب یې وړاله دا په ګوته کړی دی چې دوی د خپلو انبیاؤ د قبرونو څخه مساجد جوړ کړي ؤ، او بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل صحابه او امتیان په دی بره کښې د هغه ډول افعالو د عملو څخه ویرول کوم چې هغوی د خپل ځانه ایجاد کړي ؤ، بناءً اوس په دی باندی ځان پوهول په کار دی چې د (اِتَّخَذُوا قُبُورَ انبیائِهِمْ مَسَاجِدَ) چې معنایې دا ده، دوی د خپلو انبیاؤ د قبرونو څخه مساجد جوړ کړي ؤ، څه مقصد کیږی شی؟.

شیخ محمد ناصر الدین البانی د دغه (اتخاذ) یا مسجد جوړولو په باره کښې په (تحذیر الساجد من اتخاذ القبور مساجد) نومی خپل تصنیف کښې مفصل او په زړه پوری بحث کړی دی او د موضوع په اړه یې یوز یات شمیر احادیث په مختلفو روایاتو او عباراتو سره رانقل کړی دی او بیا یې د غه

(اتخاذ) د علماؤ او محدثینو د اقوالو په رڼا کښې په دري ډوله داسې معنا کړې دي:

۱- په قبرونو باندې لمونځ کول یعنې په قبرونو باندې سجده ایښودل.

۲- قبرونو ته سجده کول او په لمانځه او دعا کښې ورته مخامخ کېدل.

۳- په قبرونو باندې جوماتونه (مسجدونه) جوړېدل او پکښې د لمانځه د آداء کولو قصد او اراده.

شیخ البانی داهم لیکلي دي چې امام شافعي (رح) ویلي دي چې حدیث د غو دريو واړو معناګانو ته شامل دي.

د دغه رسالې د ژباړونکي په نظر چې د دغه دريواړو معناګانو څخه هره یوه واضحتل شي په اوسني وخت کښې د هري یوې له پاره مصداق وجود لري ځکه داسې جوماتونه وجود لري چې په مقبرو کښې په قبرونو باندې د پاسه آباد شوي دي، او خلک پکښې لمونځ اداء کوي.

د غه راز ډېر جوماتونه دي چې په ادیرو کښې او د نورو ځایونو کښې د قبرونو په منځ او یا څوا و شا کښې جوړ شوي دي، او دغه ډول په څنو مسجدونو کښې د بعضو پیرانو، اخوندانو او ملا امامانو مړي د څنو خپلو د غرضو اشخاصو له خوا د فن کېږي چې اکثره یې په لمانځه او دعا کښې د قبلې په لورې مخې ته واقع کېږي.

دارنګه په مقبرو، درګاګانو او په اصطلاح زیارتونو کښې سجده او انحناء او د قبرونو شکله ول او څوک ل د قبر پرستو او زیارت پرستو له خوا یوه عادي مسئله ګرځیدلې ده . په دې هکله د زیات تفصیل له پاره د شیخ البانی کتاب (تحذیر الساجد من اتخاذ القبور مساجد) ته مراجعه وشي .
الله پاک دې مونږ ټولو مسلمانانو ته د سمې لارې هدایت او کړي، او د هر ډول شرک او ناروا اعمالو څخه مو دې په امان کښې وساتي) .

(ژباړن)

هغه اسباب چې الله پیدا کړي دي انکارترې نشي کیدای

مؤمن سړه له دې چې په دې باندې علم لري چې الله پاک د هر شي پالونکی او مالک دي، خو د دې سره سره دې د هغو اسبابو څخه چې الله تعالی پیدا کړي دي انکارنه کوي د مثال په توګه (الله ج) د نباتاتو د راټوکولو او زرغونولو له پاره لکه چې فرمایي باران یې سبب ګرځولی دی -
(وَمَآ اَنْزَلَ اللهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَّآءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيْهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ) (۱)

---

(۱) بقره: ۱۶۴ -

ترجمه: او په هغه څه کښې چې را ورولی دی الله تعالیٰ د آسمان له طرفه له او بوځنې نوزی عونه کړیې ده په هغوا و بو سره څکه پس د دې والی د هغې نه او خپاره کړې یې دی په دې څکه کښې له هر قسمه ژندیه سریعنې خوځې د-ستبګو څخه -

د غه راز لمر او سپوږ مۍ یې د هغه شیانو له پاره اسباب ګرځولي دي د کومو وجود چې د دغو دواړو یعنې لمر او سپوږمۍ پوری اړه لري -

دغه ډول یې دعا او شفاعت په هغه څه کښې چې په دعا او سفارش سره حاصلیږي اسباب ګرځولي دي -

د مثال په توګه پر مړي باندې د مسلمانانو له خوا د جنازې د لمونځ اداکول شول ، څکه د جنازې لمونځ د هغوا سبا بو د جملې څخه دی چې الله پاک د هغې په توسه سره پر مړي باندې رحم کوی او په دغه مړي باندې د جنازې د لمانځه اداکونکو ته ثواب ورکوی -

اما په اسبابو کښې دری ټکو ته متوجه کیدل په کار دی بو داچې د مقصد د حصول له پاره په خاص ډول سره کوم هانګړی سبب په پام کښې و نه نیول شی بلکې د دغه سبب په څنګ کښې د نورو اسبابو څخه هم استفاده کول ضروری دی او د دې سره سره د مطلوب د لاسته راوړلو په لاره کښې ځنې خنډ ان هم وی چې د هغې لرې کول هم ضرور دی

وی نو که چیرته اسباب بشپړه نه شی او خنډونه له منځه لاړ نشی مقصد نه حاصلیږی، او الله (ج) چې پاك او منزه دی هغه څه لره چې خوښه یې وی هغه پیدا او شته کاندی اګرچې د خلقو خوښه نه وی، او کوم شی چې د خلقو خوښه وی نو د هغې وجود هله ممکن ګرځی چې الله پاك یې د پیدا کیدو اراده وکړی.

دویم دا چې د یو شی په سببیت باندی عقیده ساتل پرته له دی چې په سببیت باندی علم ولری، ممنوع امر دی، پس هغه څوك چې د یو داسی شی سببیت ثابته وی چې یاور باندی علم نه لری او یا هغه د شریعت مخالف وی هغه په باطله لاره روان دی، لکه هغه شخص چې د نذر متعلق په دی ګمان اوسی چې نذر د مصیبتونو د مخنیوی او د نعمتونو د حصول په برخه کښې یو سبب دی، ځکه په صحیحین کښې د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ثابته ده چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د نذر د منلو څخه منع کړی ده او فرمایلی یې دی: نذر منونکی د نذر په ادا کولو سره کوم غوره عمل نه ترسره کوی بلکښې نذر صرف د بخیل د لاسه د مال د خروج او وتلو یوه لاره ده.

دریم دا چې دینی اعمال کوم چې مشروع نه وی د اسبابو د جملې څخه نه حسابیږی، ځکه چې مبنی د عباداتو، توقیفی ده، یعنی د شارع څخه د سمع او نقل پورې اړه لری پس انسان

له پاره دا جائزندی چې دی دالله پاک سره شریک مقرر کړی، او دالله تعالیٰ څخه په غیر بل چاته دا مدد شه وروا وي راويې بللي او عبادت يې ور له پيل کړي، اګرچې دی په دی ګمان اوسي چې د غیر الله بلنه د ده له پاره د څنو مقاصدو د لاس ته راوړلو په برخه کښې سبب جوړی دای شي. له همدی امله هغه طریقې چې د شریعت مخالفې او بدعت دی د الله تعالیٰ د عبادت په برخه کښې وربانديې دانسان له پاره عمل ترسره کول اګرچې دی پری د شریعت ګمان هم کوی، ممنوع او ناروا دی.

دا خبره هم په پام کښې نیول په کار دی چې کله کله دانسان سره د څنو مقاصدو په لاس ته راوړلو کښې هغه وخت چې دی دالله تعالیٰ سره شریک مقرر کاندی شیطان مرسته کوی، او کله کله دانسان څنې حاجتونه د کفر، فسق، او عصیان په وجه سره حاصلیږی هنود ده له پاره د دغو اعمالو انجامول حرام او ناروا دی ځکه کوم فساد چې د دغه افعالو په ارتکاب سره منځ ته راځي هغه ډیرلوی دی په نسبت سره هغه مصلحت ته چې د دغو ناروا اعمالو په انجامولو سره منځ ته راځي.

او دا ځکه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت مقصد د مصالحو تحصیل او تکمیل او د مفاسدو تقلیل، او د له منځه وړل دی پس الله پاک چې په کوم شي سره امر کړی دی

نو د هغې د فائدې او گټې د سولو اړخ راجع او ښايست
متصور دی او د کومې شي څخه چې يې منع کړې د ګه
نو په هغې کښې د فساد د منځ ته را تلو جانب راجع او زيات
متصور دی -
دا يو څو جملې دي چې ز ښت ز يات بسط او تفصيل
لري، خو دا چې په د غو محدودو پاڼو کښې نه ځائيږي
نو په لنډو ول سره ود باندې رنا و اچول شوه
والله اعلم
وصلی الله تعالی علی خير خلقه محمد وعلی آله واصحابه
اجمعين ط